

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти Магістр

на тему: «Методика обліку та аналіз доходів і витрат малих підприємств»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1
Тараненко Я. І.
Керівник: Єрмолаєва М. В.
Рецензент: Піпченко М. С.

Полтава - 2022 року

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	7
1.1. Економічний зміст доходів і витрат суб'єктів малого підприємництва	7
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення	14
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	18
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	18
2.2. Облік доходів і витрат суб'єктів малого підприємництва та відображення інформації в звітності.....	26
2.3. Податкові аспекти обліку доходів та витрат суб'єкта малого підприємництва.....	41
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИТРАТ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	46
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання.....	46
3.2. Аналіз структури та динаміки доходів і витрат підприємства.....	56
3.3. Аналіз фінансових результатів та шляхи підвищення ефективності функціонування суб'єкта господарювання	62
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	83

ВСТУП

Актуальність теми. Метою створення будь якого бізнесу є отримання прибутку. Завдання бухгалтерської служби полягає у своєчасному, методично-та методологічно правильному відображенні господарських операцій, що відбулися на підприємстві протягом року, на рахунках бухгалтерського обліку, формуванні фінансових результатів діяльності підприємства та проведенні аналітичних розрахунків щодо отриманих доходів і понесених витрат, що вплинули на розмір прибутку або збитку.

Підприємство отримує доходи від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності і одночасно несе відповідні витрати. Облік доходів та витрат, пошук шляхів збільшення доходів і оптимізації витрат є одним з головних завдань бухгалтерського обліку. Інформація про доходи і витрати підприємства є ключовою при формуванні фінансових результатів і представляє інтерес для користувача фінансової звітності підприємства. Пошук шляхів збільшення прибутковості та зменшення витрат не втрачає своєї актуальності для будь якого представника бізнесу, тому тема обраного дослідження є завжди актуальною і своєчасною.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є розробка і обґрунтування теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики обліку й аналізу доходів та витрат суб'єктів малого підприємництва.

Завдання представленої кваліфікаційної роботи:

- ознайомитися з класифікацією доходів і витрат та розкриття їх значення для організації обліку;
- дослідити нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат;
- провести аналіз фінансово-економічного стану досліджуваного підприємства, дослідити його облікову політику;
- дослідити особливості відображення в первинному, синтетичному та аналітичному обліку доходів та витрат суб'єктів малого підприємництва;
- розглянути порядок розкриття інформації щодо доходів та витрат у

звітності підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є теоретико-методичні засади, а також діюча практика обліку та аналізу доходів та витрат суб'єктів малого підприємництва. Предметом дослідження є облікові процедури відображення господарських операцій щодо отриманих доходів та понесених витрат у ХХХХХ, м. Полтава.

Методи дослідження. При виконанні кваліфікаційної роботи застосовано методи наукового дослідження: діалектичний метод, системний підхід, індукція і дедукція, аналіз і синтез, порівняння, а також наукові прийоми зведення і групування.

Наукова новизна одержаних результатів. В кваліфікаційній роботі здійснено узагальнення наукової думки щодо сутності доходів та витрат та запропоновано її власне тлумачення, виходячи із специфіки діяльності підприємства, надані пропозиції щодо внесення змін до Наказу про облікову політику підприємства в частині обліку доходів та витрат.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції автора щодо змін до Наказу про облікову політику підприємства допоможуть деталізувати інформацію щодо доходів та витрат підприємства, розмежують посадові обов'язки працівників бухгалтерії з приводу обліку доходів та витрат та сприятимуть підвищенню якості облікової роботи на підприємстві.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на I Всеукраїнській науково-практичній конференції (04 листопада 2021 р., м. Лубни); на III Всеукраїнській науково-практичній конференції. м. Полтава, 2020; I Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Кам'янець-Подільський, 01 лютого 2022 р.); науково-практичній конференції студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 4 наукові праці у матеріалах конференцій всеукраїнських та міжнародних конференцій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1. Економічний зміст доходів та витрат суб'єктів малого підприємництва

Ведення будь-якого бізнесу спрямовано на отримання прибутку, який в бухгалтерському обліку визначається як різниця між отриманими доходами і понесеними витратами. Збільшити розмір прибутку можливо різними методами – шляхом збільшення обсягів продажу, збільшення відпускної ціни на продукцію, яка реалізується покупцям, але найоптимальнішим методом збільшення прибутку є збільшення доходів та оптимізація рівня витрат.

Для цього необхідно чітко розуміти економічну сутність доходів, знати їх класифікацію та методику відображення в обліку і звітності. Нормативне регулювання обліку доходів здійснюється на підставі МСБО 18 «Дохід», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та НП(С)БО 15 «Дохід». Крім того, трактування поняття «доходи» здійснює Податковий кодекс України.

Зазначені нормативні документи тлумачать сутність терміну «доходи». Так, НП(С)БО 1 визначає сутність доходів як «збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)» [43].

НП(С)БО 15 «Дохід» зазначає, що «Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена» [41].

Відповідно до МСБО 18 дохід – «це валове надходження економічних

вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу» [42].

Податковий кодекс України зазначає, що доходом є «загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі як на території України, її континентальному шельфі у виключній (морській) економічній зоні, так і за їх межами» [49].

Залучення іноземних інвестицій в Україну викликає необхідність побудови облікової політики суб'єктів господарювання з урахуванням вимог міжнародних стандартів. У табл. 1.1 наведена порівняльна характеристика НП(С)БО 15 «Дохід» та МСБО 18 «Дохід».

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика НП(С)БО та МСБО щодо визначення доходів підприємства

Зміст	Положення НП(С)БО	Положення МСБО
1	2	3
Стандарт,	НП(С)БО 15, НП(С)БО 1	МСБО 18 «Дохід»
Визначення терміну	«Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена» [41,43]	Дохід - «це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу» [39]
Оцінка доходів	«Дохід відображається в бухгалтерському обліку в сумі справедливої вартості активів, що отримані або підлягають отриманню» [41]	«Дохід має оцінюватися за справедливою вартістю компенсації, яка була отримана або підлягає отриманню» [39]
Класифікація та групування доходів	«Визнані доходи класифікуються в бухобліку за такими групами: дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; фінансові доходи; інші доходи» [41]	Дохід, «який виникає в результаті таких операцій і подій: - продаж товарів; - надання послуг; та - використання активів суб'єкта господарювання іншими сторонами, результатом чого є відсотки, роялті та дивіденди» [39]

Продовж. табл. 1.1

1	2	3
Визнання доходів	«Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається в разі наявності всіх наведених нижче умов: - покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив); - підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами); - сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена; - є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені»[41].	«Дохід від продажу товарів має визнаватися в разі задоволення всіх наведених далі умов: - суб'єкт господарювання передав покупцеві суттєві ризики і винагороди, пов'язані з власністю на товар; - за суб'єктом господарювання не залишається ані подальша участь управлінського персоналу у формі, яка, як правило, пов'язана з володінням, ані ефективний контроль за проданими товарами; - суму доходу можна достовірно оцінити; - ймовірно, що до суб'єкта господарювання надійдуть економічні вигоди, пов'язані з операцією; - витрати, які були або будуть понесені у зв'язку з операцією, можна достовірно оцінити» [39]

Проведене порівняння дає підстави вважати, що визначення сутності доходів та їх визнання в національних стандартах обліку відповідають міжнародним підходам до визначення сутності та визнання доходів. Для потреб власника підприємства ми можемо запропонувати таке визначення сутності доходу: дохід – це надходження грошових коштів у вигляді виручки «брутто» або матеріальних ресурсів, яке виникло внаслідок здійснення господарської діяльності підприємства, і яке, як очікується, призведе до отримання економічних вигод і зростання власного капіталу.

Класифікація доходів підприємства необхідна для проведення аналізу їх розміру і джерел надходження. Розглянемо схематичне зображення класифікації доходів у відповідності до НП(С)БО 15. Зазвичай найбільші доходи підприємство отримує від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, тобто від операційної діяльності. В деяких випадках значну частку в доходах можуть становити інші операційні доходи. Завданням бухгалтерської служби є

ретельне вивчення джерел надходження таких доходів і формулювання пропозицій щодо загального збільшення доходності підприємства.

Рис. 1.1. Класифікація доходів малого підприємства відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід»

Окрім зростання доходності підприємства, збільшити прибуток можливо шляхом оптимізації його витрат. В Україні облік витрат регламентується низкою нормативних документів, зокрема НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 16 «Витрати», Податковим кодексом України. Крім того, за необхідністю або за вимогою власника, бухгалтерська служба в обліку витрат може керуватися МСФЗ. Тлумачення сутності витрат наводиться у перших трьох названих вище нормативних документах. Так НП(С)БО 1 тлумачить витрати як «зменшення економічних вигод у вигляді зменшення

активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)» [43].

НП(С)БО 16 зазначає, що «витрати відображаються в обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань» [42]. Головною умовою визнання витрат є можливість їх достовірно оцінити.

Податковий Кодекс України у п. 14.1.27 трактує витрати як «суму будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу» [49].

Суб'єкти господарювання, які ведуть облік згідно МСФЗ під витратами розуміють «зменшення економічних вигід протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку або зменшення активів або збільшення зобов'язань, які ведуть до зменшення капіталу, не зобов'язаних з його розподілом між учасниками акціонерного товариства» [39].

В табл. 1.2, наведена порівняльна характеристика НП(С)БО 16 «Витрати» та МСФЗ щодо витрат виробництва.

Враховуючи зазначене, можна виділити окремі класифікаційні ознаки витрат, які відображають їх економічну сутність і роль в процесі здійснення господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Класифікувати витрати необхідно перш за все для визначення вартості продукції та відповідно для розрахунку відпускної ціни. Класифікація витрат допомагає в управлінні ними і допомагає при калькулюванні собівартості продукції для різних потреб управління. На рис. 1.2 зображена класифікація витрат малого підприємства.

Витрати підприємства поділяють на витрати звичайної діяльності та інші витрати. В свою чергу витрати звичайної діяльності поділяються на витрати

операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Таблиця 1.2

Порівняльна характеристика НП(С)БО та МСФЗ щодо визначення витрат виробництва

Зміст	Положення НП(С)БО	Положення МСФЗ
Стандарт, який регламентує	НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та ін.	Єдиного спеціального стандарту немає
Визначення терміну	Витрати – це «зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення капіталу» [42].	Витрати – «зменшення економічних вигод за звітний період у формі відтоку чи зменшення активів або збільшення зобов'язань, що виражається в скороченні капіталу, не пов'язаному з виплатами учасникам капіталу» [39].
Оцінка витрат	Спеціальних правил, щодо оцінки витрат, зазначених у конкретному стандарті, нема, але окремі стандарти вказують на окремі особливості оцінки витрат [42].	Спеціальні правила щодо оцінки витрат, викладені в окремому стандарті. В окремих стандартах присутні пункти, згідно яких визначають оцінку певних витрат, що визнаються в звіті про прибутки і збитки [39].
Класифікація та групування витрат	Витрати класифікуються за видами діяльності, за економічними елементами, за статтями витрат. Крім того виділяються витрати прямі та непрямі, змінні та постійні, одно елементні та комплексні, поточні витрати, витрати минулих і майбутніх періодів, продуктивні витрати [42].	В обліку і звітності існують загальноприйняті правила розмежування статей витрат у звітності, зокрема на витрати, які виникають у процесі звичайної діяльності та витрати, які не відносяться до звичайної діяльності [39].
Визнання витрат	«Витрати визнаються в обліку в момент вибуття активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства, на основі систематичного та раціонального їх розподілу протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди» [42].	«Витрати визнаються на основі безпосереднього зіставлення між понесеними витратами і прибутками по конкретних статтях доходів, що припускає одночасне визнання прибутків і витрат, що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих же операцій або інших подій» [39].

Суб'єкти малого підприємництва протягом господарського року найбільші витрати несуть внаслідок проведення операційної діяльності.

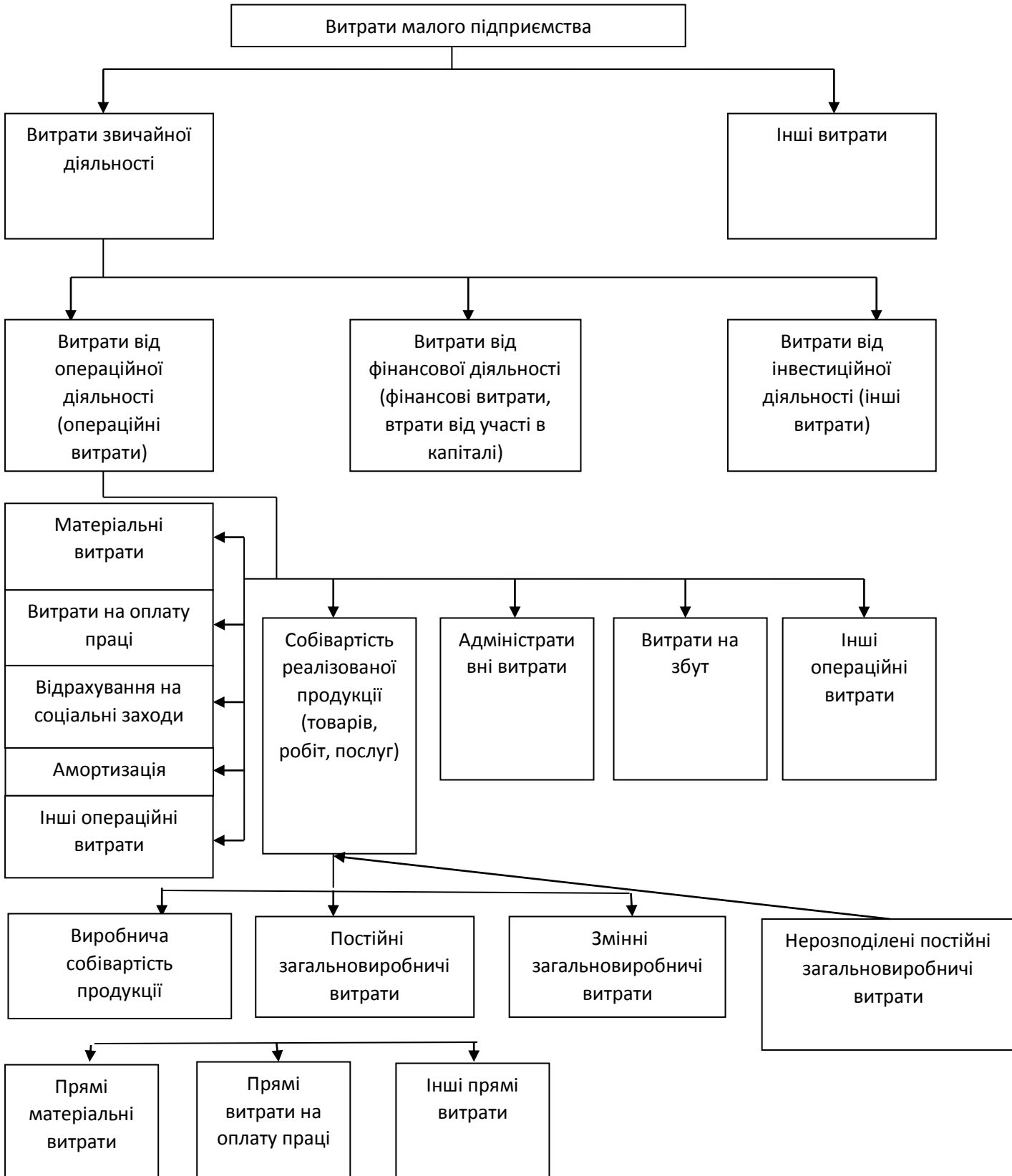

Рис. 1.2. Класифікація витрат малого підприємства

Контроль за рівнем витрат операційної діяльності допомагає своєчасно

виявити відхилення від запланованого рівня витрат та здійснити заходи, спрямовані на їх оптимізацію. Зазвичай, найбільша питома вага у структурі операційних витрат припадає на матеріальні витрати та витрати, пов'язані із оплатою праці та нарахуванням Єдиного соціального внеску.

Крім того, інші операційні витрати також можуть бути значними, якщо підприємство утримує на своєму балансі житлово-комунальну сферу та заклади соціально-побутового призначення. Утримання цієї сфери пов'язано із значними витратами матеріальних та трудових ресурсів. Важливим завданням бухгалтерської служби будь якого суб'єкта господарювання є розробка таких облікових підходів до відображення витрат, які б сприяли зменшенню витрат та збільшенню доходів.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Проблеми визнання, класифікації та обліку доходів і витрат не втрачають актуальності для науковців і практиків з моменту переходу України на міжнародні стандарти обліку та звітності. В наукових колах дотепер йде наукова дискусія щодо сутності доходів і витрат. О. Попович та Н. Діденко зазначають, що в економічній науці існують різні трактування сутності терміну «дохід». Автори зазначають, що в сучасних умовах термін «дохід» можна розглядати з двох позицій. З одного боку дохід розглядається як джерело чистого доходу, а з другого як економічна категорія.

Автори трактують сутність доходу як «відшкодуванні витрат на ведення діяльності й отримання відповідної суми прибутку, яка забезпечує досягнення стратегічної мети підприємства – приріст власного капіталу» [53,с.978].

Н. Гурін також наголошує на необхідності уточнення терміну «дохід» та класифікації доходів підприємства. Автор пропонує наступне трактування сутності доходів – «доходи – це збільшення економічних вигод унаслідок

надходження активів і/або збільшення їх вартості та зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком внесків учасників) внаслідок здійснення певного виду діяльності й отриманих конкурентних переваг у результаті прийняття ефективних управлінських рішень» [12, с. 204].

Ю. Подмешальська та А. Прокопенко зазначають на необхідності вдосконалення обліку доходів в умовах застосування інформаційних технологій. Автори пропонують вдосконалення аналітичного обліку доходів від реалізації шляхом запровадження відомості аналітичного обліку до субрахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції». Крім того, автори наголошують на важливості відображення в обліку майбутніх вигод. Для контролю за отриманням майбутніх вигод автори вважають за необхідне складання додаткової звітної форми для визначення розміру майбутніх вигод [51].

На нашу думку сутність терміну «дохід» можна сформулювати наступним чином: дохід – це надходження виручки в грошовій або іншій матеріальній формі, інші надходження матеріальних ресурсів підприємства, одержані в процесі його господарської діяльності.

Д. Вільман та Є. Іонін наголошують на важливості проведення ґрунтового аналізу доходів, отриманих підприємством, зокрема від операційної діяльності. Автори зазначають, що такий аналіз здійснюється на підставі показників фінансової звітності, що забезпечує правдивість проведених розрахунків [5].

М. Руденко та співавтори зазначають, що облікове відображення доходів виробничих підприємств потребує осучаснення і вдосконалення. Автори наголошують на необхідності вдосконалення класифікації доходів виробничих підприємств і зазначають, що класифікація доходів повинна бути економічно обґрунтованою і відповідати тій діяльності, яку здійснює кожне конкретне підприємство. Тобто для кожного субєкта господарської діяльності класифікація доходів може бути різною [57].

Л. Полятикiна та Н. Бур'ян наголошують на актуальності розробки

правильної класифікації доходів та витрат що допоможе організації їх обліку на підприємстві. Наводячи класифікацію доходів підприємства, автори виділяють в окрему групу надзвичайні доходи [52]. Ми підтримуємо позицію авторів щодо виділення в окрему класифікаційну групу надзвичайні доходи та надзвичайні витрати, але на сьогодні така класифікаційна ознака у фінансовому обліку відсутня. Так само зникла з класифікації видів діяльності підприємства надзвичайна діяльність.

Події останнього року, пов'язані з повномасштабною агресією російської федерації на Україну показують, що надзвичайні події не зникли і, відповідно, потребують виділення їх в окремий вид діяльності, внаслідок якого підприємство може отримати відповідні доходи або понести витрати. Такі доходи та витрати потребують відображення в системі фінансового обліку на окремих синтетичних рахунках.

Порівнюючи трактування сутності доходів і витрат в національних та міжнародних стандартах, автори зазначають, що трактування цих термінів відрізняються. Для нормального функціонування системи обліку й аналізу необхідна гармонізація термінології в нормативних документах [52].

Триває наукова дискусія щодо трактування сутності терміну «витрати». Слід зазначити, що окремого міжнародного стандарту щодо обліку витрат не передбачено. Сутність витрат трактують декілька міжнародних стандартів, зокрема МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 38 «Нематеріальні активи» та інші. В Україні прийнято НПСБО 16 «Витрати», який тлумачить сутність витрат, наводить їх класифікацію, порядок їх визнання в обліку та порядок розподілу загальновиробничих витрат.

У 2010 р. Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку була затверджена Концептуальна основа фінансової звітності в якій затверджені мета фінансової звітності та якісні характеристики корисної фінансової інформації. П. 4.25 Концептуальної основи надає тлумачення сутності категорії «витрати» як «зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у

вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам» [26].

Слід зазначити, що дотепер в українському науковому просторі відсутній єдиний підхід до визначення сутності витрат як економічної категорії. Так П. Круш та С. Пашков зазначають, що найбільш суттєвим критерієм для визначення сутності витрат є їх поділ на зовнішні і внутрішні. Автори надають власне тлумачення сутності витрат як « достовірно оцінена частина затрат діяльності підприємства, яка призводить до зменшення економічної вигоди у вигляді збільшення зобов'язань або зменшення активів та співвідноситься з доходом підприємства, для отримання якого була здійснена у звітному періоді» [31].

Колектив науковців в складі І. Маркіної, В. Вороніної та А. Рудич розглядає трактування сутності витрат з трьох позицій – з точки зору ресурсного підходу, з позиції облікового підходу та з точки зору фінансового підходу. Автори наголошують на необхідності правильного віднесення витрат до відповідних класифікаційних груп з метою управління ними та їх оптимізації [37].

Г. Павлова, І. Приходько та Л. Волчанська наголошують на тому, що сучасні підприємці в бажанні отримати максимальні прибутки намагаються підвищити ціну реалізації продукції і не приділяють достатньо уваги проблемі оптимізації витрат. Ми підтримуємо тезу авторів про необхідність аналізу витрат підприємства з метою визначення впливу факторів на їх розмір та пошук шляхів зниження рівня витрат [48].

Отже, в сучасній обліковій практиці і науковій думці дотепер існують проблеми з формуванням сутності категорій «дохід» та «витрати». Питання пошуку шляхів збільшення доходів і зменшення витрат не втрачають своєї актуальності.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю ХХХХХХ (далі - ТОВ «ХХХХХ») створене та діє на підставі Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та чинного законодавства України. Досліджуване підприємство діє згідно Статуту.

Місцезнаходження ТОВ ХХХХХХ: 36014, місто Полтава, вулиця ХХХХХ. ТОВ ХХХХХ створено з метою здійснення підприємницької діяльності для отримання прибутку в інтересах учасників, та наступного його розподілу між учасниками.

Для досягнення своєї мети - ТОВ ХХХХХ здійснює основні види діяльності – рис. 2.1.

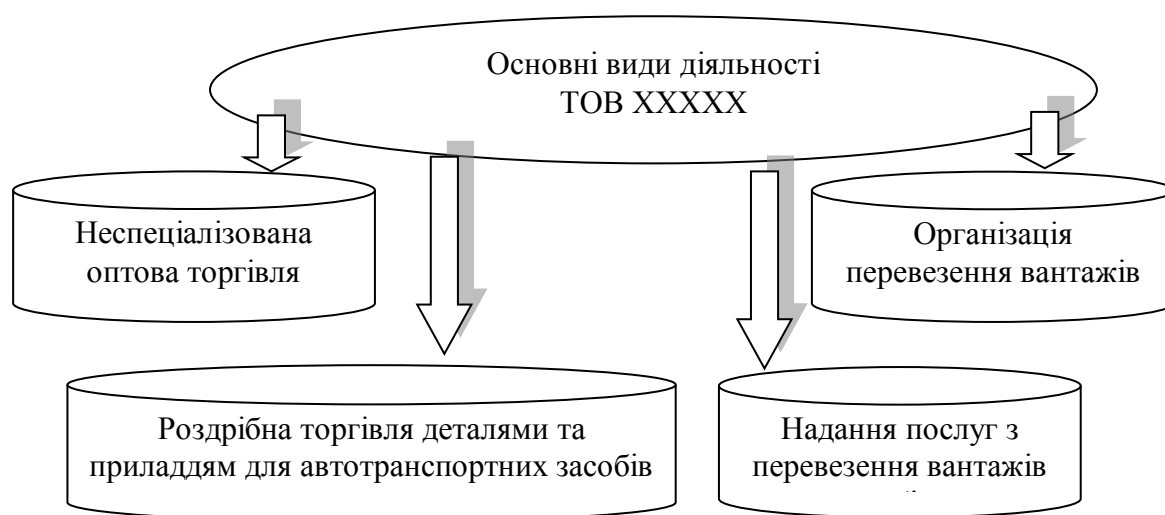

Рис. 2.1. Основні види діяльності ТОВ ХХХХХ

ТОВ ХХХХХ має відокремлене майно (основні засоби, виробничі запаси, інші необоротні та оборотні активи), самостійний баланс печатку, штампи, зі

своїм найменуванням. Обслуговуючим банком досліджуваного підприємства є Акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль», код ЄДРПОУxxxxxxx, МФО. У ТОВ ХХХХХ відкритого розрахунковий рахунок в національній валюті UAxxxxxxx. Основу виробничої бази автотранспортного підприємства складають автомашини, причеи й напівпричеи, тобто рухомий склад, на якому здійснюються автомобільні перевезення

Статутний капітал ТОВ ХХХХХ сформований за рахунок грошового вкладу його Учасника і складає 1000 гривень. Частки статутного капіталу розподіляються між двома фізичними особами 50/50 %.

Систему менеджменту ТОВ ХХХХХ визначає форма власності та організаційно-правова форма господарювання. Обрана засновниками підприємства приватна форма власності на основі майнових та грошових внесків декількох власників, стимулює керівництво до централізації влади із помірним делегуванням повноважень, формування вищого органу управління із яскраво вираженим колективним спрямуванням своєї діяльності та контролюючих зусиль.

Основою системи управління ТОВ є організаційна структура. Організаційна структура управління ТОВ ХХХХХ спрямована, перш за все, на встановлення чітких взаємозв'язків між окремими підрозділами підприємства, розподілу між ними прав та обов'язків. Структура управління ТОВ ХХХХХ подана на рис. 2.2.

Організаційно-правова форма господарювання ТОВ ХХХХХ дозволяє йому реалізовувати усі переваги приватної форми власності, і, одночасно забезпечувати досить високу ефективність використання великого майнового комплексу.

Очолює ТОВ ХХХХХ директор, якому підпорядковуються функціональні керівники. Директор несе особисту відповідальність за діяльність підприємства, реалізацію політики і рішень, які приймаються керівництвом.

Рис. 2.2. Організаційна структура ТОВ ХХХХХ

Отже, організаційна структура управління має велике значення для ефективної діяльності ТОВ ХХХХХ. І тому головне завдання: сформувавши її найбільш раціонально. На процес формування структури управління діє велика кількість факторів.

Однак найперше слід виділити три: розмір підприємства, форму виробничо-господарської діяльності, вид діяльності.

ТОВ «ТД ХХХХХ здійснює облік результатів своєї роботи, веде оперативний, бухгалтерський і статистичний облік у встановленому порядку і несе відповідальність за його достовірність.

Відповідальність за стан обліку і своєчасне подання звітності несе директор підприємства або за рішенням власника – інша посадова особа підприємства. Звітним роком ТОВ ХХХХХ є 1 січня по 31 грудня.

Нормативними чинниками здійснення обліку на автотранспорті забезпечує Міністерство фінансів України. Так, ТОВ ХХХХХ керуються при здійсненні облікової діяльності ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковим кодексом України, Планом рахунків та

інструкцією про його застосування № 291, а також Положеннями(стандартами) бухгалтерського обліку.

Бухгалтерія є структурним підрозділом ТОВ ХХХХХ, яка створюється, реорганізується та ліквідується наказом директора. У своїй діяльності співробітники бухгалтерії керуються чинним законодавством України, Статутом, посадовими інструкціями працівників, розпорядженнями керівника підприємства.

Керівник підприємства створює необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечує неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Основним інструментом для забезпечує відображення господарської діяльності підприємства чи іншої виробничої структури у облікових регістрах, використовуючи при цьому методи властиві лише бухгалтерському обліку, є форма ведення бухгалтерського обліку.

У ТОВ ХХХХХ застосовується спрощена форма обліку із застосуванням певного набору відомостей залежно від кількості облікових операцій, а також Журналу-Головної.

Склад облікових регістрів, які ведуться на конкретному підприємстві, залежить від прийнятої на підприємстві форми ведення бухгалтерського обліку. Під формою ведення бухгалтерського обліку розуміють сукупність облікових регістрів, які використовуються у певній послідовності та взаємодії для ведення обліку із застосуванням подвійного запису.

Форма ведення бухгалтерського обліку є важливим елементом одного з етапів циклу ведення бухгалтерського обліку (рис. 2.3).

Рис 2.3. Етапи (стадії) циклу ведення бухгалтерського обліку

ТОВ ХХХХХ використовує для ведення комп'ютерну форму обліку.

Порядок ведення облікових записів при комп'ютерній формі бухгалтерського обліку наведено на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Компютерна форма ведення бухгалтерського обліку

Обробка даних при комп'ютерній формі ведення бухгалтерського обліку здійснюється в три етапи (табл. 2.5).

Рис. 2.5. Етапи технологічного процесу обробки даних при комп'ютерній формі ведення бухгалтерського обліку

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на

ТОВ ХХХХХ створено бухгалтерію в складі головного бухгалтера на та бухгалтера.

Розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії ТОВ ХХХХХ проводиться відповідно Положення про бухгалтерію. Для досліджуваного підприємства характерною є лінійна структура.

Бухгалтерія ТОВ ХХХХХ організує свою роботу на основі персональної відповідальності посадових осіб за стан справ на дорученій ділянці роботи, виконання ними певних завдань і функцій.

При обліку витрат виробництва бухгалтерією здійснюється облік взаєморахунків з постачальниками сировини, матеріалів тощо; аналізує та контролює собівартість наданих послуг; формує в бухгалтерському обліку звіти, вимоги на передачу матеріалів у виробництво, акти списання матеріалів у виробництві; веде облік виробничих та загальновиробничих витрат (окрім заробітної плати); готує та формує управлінські звіти.

У облік розрахунків входить: а) накопичення та узагальнення інформації у потрібному розрізі (деталізації) про: нараховування заробітної плати, виконання інших розрахунків з працівниками, фізичними та юридичними особами відповідно до чинного законодавства; б) участь у проведенні інвентаризації зобов'язань; в) веденні аналітичного обліку у розрізі об'єктів позабалансового обліку.

При обліку матеріальних цінностей своєчасно приймають від підрозділів і від МВО звіти про рух матеріальних цінностей, перевіряючи правильність оформлення кожного документа і його законність; точність і достовірність всіх показників в документах і звітах; правильність арифметичного підрахунку показників в кожному документі; наявність прикладених до звіту прибуткових і витратних документів, порівнюючи з другими звітами; залишки матеріальних цінностей на початок і кінець звітного періоду; організують своєчасну розноску бухгалтерських проводок по аналітичним рахункам; своєчасно складають статистичну звітність; роблять заключні записи, виводять і

уточнюють залишки по рахункам; здійснюють контроль за товарно-матеріальними цінностями; організують і проводять інвентаризацію, обробляють її результати; беруть участь у комісії по списанню матеріальних цінностей; своєчасно інформують головного бухгалтера про переміщення і наявність матеріальних цінностей; у визначені строки проводять перевірку бухгалтерських даних з залишками у матеріально-відповідальних осіб тощо.

Облік доходів здійснюється відповідно до НПСБО 15 «Дохід», облік витрат – до НПСБО 16 «Витрати». Одержані доходи відображаються на рахунках 7-го класу, понесені витрати – на рахунках 9-го класу. Витрати, пов'язані з виробництвом узагальнюються на рахунку 23 «Виробництво». В кінці року проводиться калькуляція фактичної собівартості продукції.

Обліковою політикою суб'єкта господарювання, насамперед, передбачено виконання функцій бухгалтерського обліку; виконання порядку формування звітності; здійснення функцій управління (контролю, економічного аналізу). Відтак, облікова політика підприємства – це не лише сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, а й вибір методики обліку, що уможлиблює використання різних варіантів відображення фактів господарської діяльності [42].

Основною метою розробки та затвердження облікової політики у ТОВ ХХХХХ є: закріплення вибраних способів ведення бухгалтерського обліку; регулювання організації документообороту (розробка Графіка документообороту; організація горизонтальної (з іншими структурними підрозділами) і вертикальної (з керівництвом підприємства) співпраці працівників у одному інформаційному просторі.

Розроблений Наказ про облікову політику є внутрішнім документом, який регламентує організацію облікового процесу ТОВ ХХХХХ, є обов'язковим до виконання всіма службами і працівниками підприємства.

Метою облікової політики ТОВ ХХХХХ є складання фінансової звітності відповідно до НП(С)БО. При веденні бухгалтерського обліку та складанні

фінансової звітності використовуються ті професіональні судження та положення систем обліку, котрі дозволяють однозначно тлумачити інформацію фінансової звітності.

Фінансова звітність складається з урахуванням таких двох основоположних припущень: а) методу нарахування; б) безперервності діяльності та якісних характеристик.

Контроль за виконанням Наказу про облікову політику ТОВ ХХХХХ покладено на головного бухгалтера. Достовірність відображення інформації у фінансовій звітності користувачам залежить від якості, деталізації та правильності обраних елементів облікової політики.

Облікова політика ТОВ ХХХХХ затверджена відповідним наказом. Наказом затверджено, що облік на підприємстві ведеться у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996, Національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Плану рахунків, затвердженого Наказом МФУ № 291 від 30.11.1999 р.

На нашу думку, є необхідність переглянути облікову політику підприємства і відповідним чином відобразити її у оновленій формі Наказу. В додатку до кваліфікаційної роботи розміщено проект Наказу, розроблений на основі проведеного дослідження організації обліку на підприємстві, в якому максимально враховані зміни в структурі підприємства та нормативній базі.

2.2. Облік доходів і витрат суб'єктів малого підприємництва та відображення інформації в звітності

Для оцінки фінансово-господарської діяльності ТОВ ХХХХХ, визначення фактичної ефективності проведених організаційно-технічних заходів, проведення аналітичних розрахунків з метою виявлення резервів скорочення витрат використовують облікову інформацію з доходів і витрат.

Стосовно витрат слід зазначити, передусім, що з метою правильної організації планування, обліку, калькулювання й аналізу собівартості перевезень витрати на перевезення (роботи, послуги) класифікують за: місцем виникнення; видами витрат економічними елементами та статтями калькуляції, способами віднесення на собівартість перевезень; ступенем вливу обсягів перевезень на рівень витрат; складом; звітними періодами; доцільністю.

Собівартість перевезень (робіт, послуг) ТОВ ХХХХХ – це виражені у грошовій формі поточні витрати, безпосередньо пов'язані з підготовкою й здійсненням процесу перевезень вантажів, а також виконанням робіт і послуг, що забезпечують перевезення. Таке визначення собівартості наведено в Методичних рекомендаціях з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 05.02.01р. №65.

У відповідності до Методичних рекомендацій у виробничу собівартість перевезень ТОВ ХХХХХ включаються: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; загальновиробничі витрати.

«Прямі матеріальні витрати» ТОВ ХХХХХ складаються із вартості ПММ та інших матеріалів (включаючи транспортно-заготівельні витрати), фактично використаних безпосередньо на здійснення перевезень. Якщо деякі мастильні та інші експлуатаційні матеріали неможливо віднести до певних видів перевезень, їх вартість включається до собівартості окремих об'єктів калькулювання шляхом розподілу пропорційно вартості витраченого пального.

У табл. 2.1 представлено скорочену номенклатуру ПММ у ТОВ ХХХХХ.

«Прямі витрати на оплату праці» ТОВ ХХХХХ формують із витрат на виплату основної та додаткової заробітної плати працівників, безпосередньо пов'язаних зі здійсненням перевезень.

Таблиця 2.1

Приблизний перелік номенклатури ПММ у ТОВ ХХХХХ (витяг)

Код	Код Н	Назва/ПММ/203
ЦБРПР062313	000264384	WD-40 specialist 090650
ЦБ000020930	000188438	Антигель+
ЦБОЛА001644	000194965	Антифриз (40 VP 5л, CLASS 43E, EXTRA, GNL G11 GREEN (5кг), MAINTAIN FRICOFIN 5L D302005P, Shellzone Concentc-80 C (55GAL-208L і т.д.)
ЦБРПР040447	000219524	Ацетилен технічний розчин
ЦБ000008378	000201659	Бензин А-76, А-80, А-80 талони, А-92, А-92 MUSTANG, А-92, А-92 талони, А-92 Форсаж, А-95, А-95 (2710124512), А-95 MUSTANG, А-95 Premium, А-95 Євро, А-95 талони, А-98
ЦБ000001746	000008163	Відсів вугілля, коксу
ЦБ000007447	000198552	Вода дистильована
ЦБРПР004148	000207386	Вугілля Кокс, конденційне, марки АК, АО, АС, Д, ДГ (13-100)
ЦБ000001750	000008167	Газ аналізатор, бутан, зріджений, кисневий, метан, нафтовий зріджений, природний, пропан, пропан-бутан (кг), скраплений, скраплений (талони), скраплений СПБТ, Фреон-134
ЦБ000013625	000004533	Гас (керосин), ПС-1, ТС-1 (авіаційний керосин)
ЦБРПР120370	000358117	Герметик радіатора Stop Leak 250мл
ЦБ000001753	000008170	Дизельне паливо MUSTANG, ДП-Л-Євро 5-ВО, ЕН-590 (т), ЕН-590 сорт F вид 1, ЕН-590 сорт С вид 1, Євро, талони
ЦБРПР123481	000363978	Добавка в моторное мастило 894119
ЦБРПР123022	000363399	Дрова змішані (складометри)
ЦБРПР099331	000154576	Електроліт
ЦБ000017797	000199822	Засіб для змащування та покриття деталей (200мл), (450мл) Multifunktion Anti-Rost
ЦБРПР111056	000106699	Змазка GREASE-GARD EP2/0.4, GREASE-GARD EP2/5
ЦБРПР075402	000278840	Змазка силіконова 100% Zollex B-100 з аерозоль (220мл)
ЦБРПР089644	000301736	Масло вакуумне Suniso (1л)
ЦБРПР111234	000338907	Масло веретенне OIL Righth II-20A
ЦБРПР101843	000321841	Масло моторне напівсинтетичне Neste Premium 5W40 (API SJ/CF) 4л
ЦБРПР075127	000278229	Масло осьове ЛІ 90781
ЦБ000001758	000008175	Мастило (кг): AKCELA CASE №1 ENG 15W40, Chevron (400г), HUNDERT Profi Line 10/40 (4л), MOBIL GREASE MP, Mobil Super 2000 X1 10W40 (4л) 0809
ЦБ000016062	000194620	Мастило гідравлічне (л) HY-TRAN Ultra MS1209

Якщо пряме віднесення витрат на оплату праці до собівартості окремих видів перевезень ускладнено, вони розподіляються виходячи з питомої ваги даного виду перевезень у структурі доходів підприємства.

Витрати на заробітну плату відображаються в бухгалтерському обліку по дебету відповідного рахунку витрат, наступного згідно табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Бухгалтерський облік витрат на заробітну плату у ТОВ ХХХХХ

Структурні підрозділи / посадові особи	Основні завдання та функції	Дт	Кт
Відділ транспорту	Основний відділ, здійснює транспортне забезпечення діяльності підприємства та вантажні перевезення	23	66
Ремонтно-технічна служба	Ремонтно-технічне обслуговування, ремонтно-енергетичні роботи	91	66
Відділ забезпечення	Організація закупівель запасних частин та інших матеріальних ресурсів	91	66
Складське господарство	Організація складської діяльності	91	66
Загальне керівництво	Директор	92	66
Відділ бухгалтерського обліку і звітності	Бухгалтерський та податковий облік	92	66
Провідний інспектор з кадрів, інспектор з охорони праці	Кадри, підготовка кадрів, охорона праці та екологічний менеджмент	92	66
Відділ збуту	Менеджер	93	66

До статті «Інші прямі витрати» ТОВ ХХХХХ входять: відрахування ЄСВ; суми амортизаційних відрахувань необоротних активів; витрати на всі види ремонтно-технічного огляду та технічного обслуговування рухомого складу (вартість запчастин, інших запасів, що використовуються для ремонту власними підрозділами, зарплата ремонтників); вартість ремонтних послуг сторонніх організацій;

На ТОВ ХХХХХ для нарахування амортизації використовується прямолінійний метод, а для машин і обладнання метод прискореного зменшення залишкової вартості (згідно Наказу про облікову політику підприємства).

Типова кореспонденція рахунків пов'язана нарахуванням амортизації на об'єкт необоротних активів наведена в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

**Типова кориспонденція рахунків пов'язана нарахуванням амортизації на
об'єкт необоротних активів ТОВ ХХХХХ**

Зміст господарської операції	Кореспонден-ція рахунків		Сума, грн
	Дт	Кт	
Нараховано підприємством амортизацію об'єктів основних засобів, які використовуються безпосередньо у виробництві	23	131	658,26
Нараховано амортизація за основними засобами:			
- загальновиробничого призначення	91	131	1500,13
- загальногосподарського призначення	92	131	1470,11
Нараховано амортизацію на малоцінні предмети терміном служби більше року, передані зі складу в експлуатацію і використані у виробництві	23	132	1400

Собівартість реалізації деталей та приладдя для автотранспортних засобів визначається за нормами П(С)БО 9. Деталі та приладдя для автотранспортних засобів надходять на ТОВ ХХХХХ в різний час і від різних постачальників. Тому записи одного найменування і виду можуть мати неоднакову первісну вартість. Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» оцінку запасів за вибуття (відпуску їх у виробництво) ТОВ ХХХХХ здійснюють за ціною продажу.

Собівартість деталей та приладдя для автотранспортних засобів визначають як різницю між продажною вартістю реалізованих товарів і сумою націнки на ці товари. Зазначимо, що ТОВ ХХХХХ не застосовує визначення середнього відсотку торгової націнки. Витяг з номенклатури запасів, які реалізуються представлено у табл. 2.4.

Загальновиробничі витрати на технічне обслуговування та поточний ремонт для їх віднесення до певних видів перевезень (робіт, послуг) можуть бути розподілені: відповідно до питомої ваги планової суми витрат на технічне обслуговування й ремонт у загальній сумі планової собівартості окремих видів перевезень (робіт, послуг); виходячи з питомої ваги даного виду перевезень (робіт, послуг) у структурі доходів підприємства; виходячи з планової трудомісткості ремонтних робіт.

Таблиця 2.4

Номенклатура деталей та приладдя, які реалізуються ТОВ ХХХХХ (витяг)

Назва матеріалів	Одиниці виміру	Ціна без ПДВ, грн
1	2	3
Шайба упорна	шт.	85,86
Втулка підшипника	шт.	449,72
Смужка повстяна	шт.	151,31
Гвинт потайний	шт.	29,16
Штуцер	шт.	78,41
Подвійний ущільнювач	шт.	146,77
Втулка ковзання	шт.	2028,94
Втулка	шт.	354,96
Вимикач стопсигналу DT	шт.	843,61
Кнопка аварійної сигналізації	шт.	1208,89
Шпонка призматична	шт.	39,65
Гвинт потайний_35,76	шт.	35,76
Шпонка призматична	шт.	32,76
Авт.вим. МС332А 3п 32А харак.С Hager	1	441,67
Авт.вим. МС340А 3п 40А харак.С Hager	1	438,33
Авт.вим. МС116А 1п 16А харак.С Hager	3	87,50
Авт.вим. МС110А 1п 10А харак.С Hager	3	83,33
Авт.вим. МС106А 1п 6А харак. С Hager	3	103,33
З'єднувальна шина 3-ф 63А 10мм 57мод KDN363В Hager	шт	666,67
Шина нульова 6х9-12-С-С ІЕК	шт	30,00
Ящик ЯТП-0,25 220/12В ІЕК	шт	1185,83
Кабель ВВГнг 4х6 3ЗЦМ	м	101,83
Кабель ВВГнг 3х1,5 (плоский) 3ЗЦМ	м	21,67
Труба гладка 1520Е Koros	м	16,67
Коліно до труби 4120	шт	8,17
Кріплення 5320КВ	шт	3,75
Кабель РПШ 7х1.5	м	48,33
Лоток метал. перф. 50х50х0,5 L	м	72,50
Св-ник НСП 23-200	шт	3 057,54
Вимикач 1-кл В-5501 VI-КО	шт	61,25
Сутінкове реле ФР 602 макс.навант. 2,5кВт ІЕК	шт	163,33
Трубка гнучка чорна 1416 F50 D	м	6,83
Кріплення для г/т 16мм чорні	шт	0,30
Дюбель швидкого монтажу бортик «грибок» 6х60 мм	шт	0,40
Коробка розп. ІЕК КМ41233 100*100*50 IP44 (винт)	шт	26,33
Лампа світлодіодна LEBRON L-A60 10Вт 4100К E27	шт	22,08
Світильник світлодіодний LEBRON L-SL 100 Вт консольний SMD 6200К кут 120 IP65	шт	975,00

Продовж. табл. 2.4

1	2	3
Кришка L50x15x3000	м	46,32
Ворота металеві вензель 1800x4000 мм	шт	7250,13
Підвіс П-подібний BauGut універсальний 60x125 мм 10 шт	уп.	67,50
З'єднувач поздовжній BauGut ARMOSTEEL для профілю CD 60 10 шт.	уп.	60,30
З'єднувач дворівневий BauGut хрестовий для профілю CD 60 ARMOSTEEL 10 шт.	уп.	81,00
Варість без ПДВ	х	
Ланцюг коротколанковий оцинкований 3 мм 5 пог.м DIN 5685 A	шт	64,90
Стабілізатор напруги Укртехнологія Norma Exclusive 7500	шт	7900,00
Реле напруги DigiTOP 10 A Vp-10AS	шт	443,44

Загальновиробничі витрати включають: витрати з утримання апарату управління виробничим процесом, амортизацію необоротних активів загальновиробничого призначення; витрати на утримання, експлуатацію, капітальний та поточний ремонт, страхування необоротних активів загальновиробничого призначення; витрати на вдосконалення технології й організації виробництва; витрати на обслуговування виробничого процесу; витрати на охорону праці, техніку безпеки, виробничу санітарію й охорону навколишнього середовища; податки, збори й інші платежі; інші витрати.

Фактична сума загальновиробничих витрат транспортних підприємств щомісяця розподіляється між: основним виробництвом з подальшим розподілом між видами перевезень; допоміжним виробництвом у частині робіт, призначених для потреб власного капітального будівництва, непромислових господарств, а також для реалізації; обслуговуючими виробництвами; капітальним будівництвом, що ведеться господарським способом.

Загальновиробничі витрати, віднесені до основного виробництва, залежно від видів виконуваних перевезень (робіт, послуг), технічного оснащення рухомого складу й інших умов розподіляються між видами перевезень за одним з методів: пропорційно заробітній платі основних працівників; відповідно до питомої ваги планової суми загальногосподарських витрат у загальній сумі планової собівартості окремих видів перевезень; на 1 гривню фактичних

доходів за окремими видами перевезень; пропорційно сумі витрат за іншими калькуляційними статтями; пропорційно кількості автомобілів.

Облік загальновиробничих витрат ведеться на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати». За дебетом цього рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом – щомісячне, за відповідним розподілом, списання на рахунки 23 «Виробництво» та 90 «Собівартість реалізації».

Відображення господарських операцій з обліку нарахування загально-виробничих витрат та їх списання у ТОВ ХХХХХ представлено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку загальновиробничих витрат ТОВ ХХХХХ у 2020 р.

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Обороти за період	
	Дт	Кт	Дт	Кт
Загальновиробничі витрати (91 рахунок)			33755851,57	33755851,57
Оплата праці (91.01)	91	661	19078,11	19078,11
Внески на з/п (91.02)	91	651	5450,40	5450,40
Легковий парк			33411,05	33411,05
Внутрішні послуги автопарку (91.36)	91	91	33411,05	33411,05
Вантажний автопарк			4269952,68	4269952,68
Оплата праці (91.01)	91	661	680369,20	680369,20
Внески на з/п (91.02)	91	651	110229,00	110229,00
Амортизація (91.03)	91	131	1900464,00	1900464,00
ПММ (91.04)	91	203	49016,85	49016,85
Запчастини на ремонт техніки (91.05)	91	207	1529873,63	1529873,63
Послуги з ремонту і ТО (91.06)	91	234	1041500,10	1041500,10
Електроенергія (91.07)	91	63	551537,70	551537,70
ІТ-сектор і моніторинг техпроцесів (91.12)	91	234	97388,93	97388,93
Матеріали з охорони праці (спецодяг) (91.13)	91	22	22,08	22,08
Послуги з перевезення вантажу (91.14)	91	631	4793251,30	4793251,30
ВНУТР послуги (91.51)	91	91	144151,60	144151,60
Послуги трала та навантажувально-розвантажувальних робіт (91.15)	91	685	254340,00	254340,00
ВНУТР Оренда спеціальної техніки (91.50)	91	91	288396,03	288396,03
Загальновиробничі (33)	91	91	62700,00	62700,00
Оренда приміщення	91	685	24997,00	24997,00
Всього	х	х	33755851,57	33755851,57

Автотранспортні підприємства збирають усі витрати на окремому субрахунку рахунка 23 «Виробництво» з наступним розподілом за напрямками витрат. Списання витрат за автотранспортом відображається наприкінці місяця наступними бухгалтерськими записами:

- списано витрати, пов'язані з експлуатацією легкового автомобіля, на адміністративні витрати Дт 92 Кт 23;
- списано транспортні витрати з доставки запасів Дт 20, 28 Кт 23;
- списано собівартість реалізованих транспортних послуг Дт 903 Кт 23;
- списано транспортні витрати зі збуту продукції.

Сума витрат, що доводиться на калькуляційну одиницю (собівартість перевезень) визначається шляхом розподілу суми фактичних витрат за кожним об'єктом калькулювання на відповідний обсяг виконаних перевезень.

Узагальнюючою калькуляційною одиницею транспортної роботи є показник суми витрат, який припадає на одну гривню отриманих підприємством доходів.

Витрати, що відображають цей процес реалізації ТОВ ХХХХХ представлені, перш за все, рахунком 90 «Собівартість реалізації», який відображає інформацію про собівартість наданих послуг. За Дт відображається виробнича собівартість реалізованих робіт, послуг; за кредитом – списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

Загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням ТОВ ХХХХХ відображаються на рахунку 92 «Адміністративні витрати». За дебетом рахунку відображається сума визнаних адміністративних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати». Аналітичний облік адміністративних витрат ведеться за статтями витрат.

Кореспонденцію рахунків з обліку адміністративних витрат у ТОВ ХХХХХ наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку адміністративних витрат ТОВ ХХХХХ у 2020 р.

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Обороти за період	
	Дт	Кт	Дт	Кт
Адміністративні витрати (92 рахунок)			3216385,55	3216385,55
Адміністрація МПП			3156572,89	3124633,99
Оплата праці (92.01)	91	661	954168,05	954168,05
Внески на з/п (92.02)	91	651	189896,53	190299,39
Амортизація (92.03)	91	131	41403,14	41403,14
ПММ (92.04)	91	203	2064,97	2064,97
Послуги охорони (92.07)			1429166,70	1429166,70
Послуги зв'язку (92.08)			7201,00	7201,00
Службові відрядження апарату управління (92.10)	91	207	2590,00	2590,00
Інформаційно-консультаційні послуги (92.11)	91	661	202038,87	202038,87
Канцтовари (92.12)	91	651	27646,42	27646,42
Розрахунково-касові операції (92.16)	91	234	69076,90	31263,63
Послуги інші (92.20)	91	63	164128,73	164128,73
Оренда приміщення (92.50)	91	685	45256,32	45256,32
Амортизація НМА 92	91	685	119,32	119,32
Всього	x	x	3216385,55	3216385,55

Для обліку інших витрат операційної діяльності використовують рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності». У досліджуваному підприємстві використовуються лише частина субрахунків. Зокрема,

- 943 - ведеться облік собівартості реалізованих виробничих запасів і необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу;

- 947 - ведеться облік нестач грошових коштів та інших цінностей і втрат від псування цінностей, що виявлені в процесі заготовлення, переробки, збереження та реалізації;

- 948 - ведеться облік визнаних економічних санкцій за невиконання підприємством законодавства та умов договорів;

- 949 - узагальнюється інформація про такі витрати операційної діяльності, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунку 94.

Кореспонденція рахунків з обліку інших операційних витрат у

ТОВ ХХХХХ представлено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Кореспонденція рахунків з обліку інших витрат операційної діяльності у
ТОВ ХХХХХ**

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»			
Списано собівартість реалізованих виробничих запасів	943	20	4000
947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»			
Відображена виявлена нестача матеріальних цінностей	947	20	1500
948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»			
Віднесено на витрати визнані економічні санкції	948	63	2000
Відображено ПДВ	948	64	400
949 «Інші витрати операційної діяльності»			
Віднесено виробничі запаси на витрати їдальні	949	20	1000
Нараховано заробітну плату працівникам їдальні	949	66	1756
Відображено відрахування ЄСВ	949	65	636

Необхідно зазначити, що аналітичний облік витрат діяльності має бути організований на підприємстві з врахуванням специфіки його діяльності, тобто видів операційної (основної) діяльності, іншої діяльності, і змісту Звіту про фінансові результати.

Відповідно до Податкового кодексу – доходом ТОВ ХХХХХ, як єдиного податку є будь-який дохід, у тому числі дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формах (прострочена кредиторська заборгованість і безоплатно отримані товари, роботи, послуги).

Облік доходів на ТОВ ХХХХХ ведеться за касовим методом. Датою отримання доходу є:

- дата надходження коштів на поточний рахунок (до каси) ТОВ ХХХХХ;
- дата списання кредиторської заборгованості ТОВ ХХХХХ, за якою минув строк позовної давності;
- дата фактичного отримання ТОВ ХХХХХ єдиного податку безоплатно одержаних товарів (робіт, послуг);

Дохід від реалізації товарів ТОВ ХХХХХ визнає за датою переходу покупцю права власності на такий товар (ПКУ).

Дохід від надання послуг і виконання робіт, які виконані ТОВ ХХХХХ визнають за датою складання акта чи іншого документа, що підтверджує виконання робіт або надання послуг. Під час визначення суми доходу виходять із договірної вартості, але не нижче за звичайні ціни (ПКУ).

Для обліку доходів від реалізації ТОВ ХХХХХ використовує рахунок 70, його структура представлена на рис. 2.6.

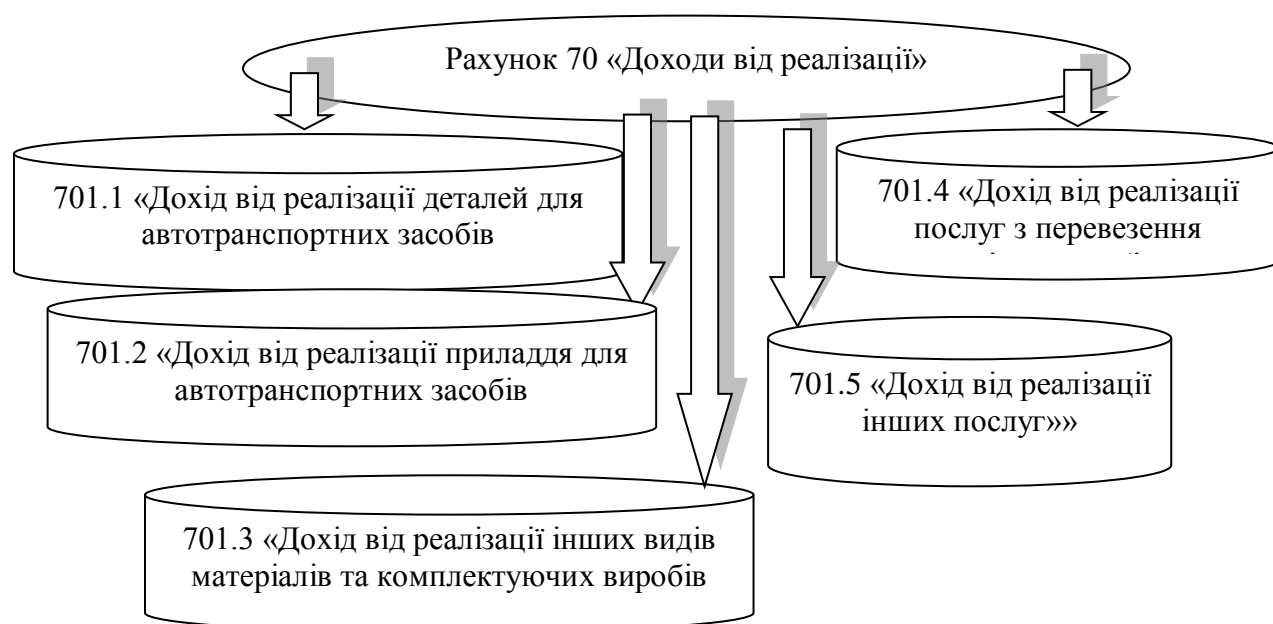

Рис. 2.6. Структура рахунку 70 «Доходи від реалізації»
ТОВ ХХХХХ

Дохід від продажу товарів (робіт, послуг) визнають за справедливою вартістю і відображають бухгалтерськими записами: Дт 36, 37 Кт 701 (в розрізі субрахунків, які використовує ТОВ ХХХХХ). Собівартість реалізації відображають Дт 791 Кт 901.

У бухгалтерському обліку ТОВ ХХХХХ процес реалізації товарів здійснюється без нарахування торгової націнки. Тобто, деталі, приладдя та комплектуючі вироби для автотранспортних засобів оприбутковуються на склад (Дт - 281) та реалізуються за ціною реалізації (Кт - 281) (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Відображення в обліку ТОВ ХХХХХ операцій з придбання та реалізації товарів (запасних частин для транспортних засобів)

Зміст господарської операції	Первинні документи	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн..
		Дебет	Кредит	
ТОВ «ТД «Полтехпостач» отримано товар (запасні частини для транспортних засобів) від постачальника – ТОВ «Стандарт»	Договір, За умови передоплати: рахунок вхідний, прибуткова накладна, за умови після оплати -	281	631	20000
Відображено суму ПДВ	Податкова накладна	641	63	4000
З поточного рахунку ТОВ «ТД «Полтехпостач» перераховано за товар	Платіжне доручення, виписка банку	631	311	24000
Отримано передоплату від ТОВ «Автотранспорте СТО» за товар	Рахунок-фактура, податкова накладна	311	681	48000
Відображено ПЗ з ПДВ	Податкова накладна	643	641	8000
Нараховано дохід від реалізації товару (запасних частин для транспортних засобів)	Видаткова накладна	377	701.1	48000
Відображено ПЗ з ПДВ	Податкова накладна	701.1	643	8000
Закрито авансові платежі	Видаткова накладна	681	377	48000
Відображено собівартість реалізованих товарів	Довідка бухгалтерії	901,1	281	20000
Списано дохід від реалізації товарів (запасних частин для транспортних засобів)		701.1	791	40000
Списано собівартість реалізованих товарів (запасних частин для транспортних засобів)		791	901.1	20000
Відображено нерозподілений прибуток		791	441	20000

Порядок відображення доходів від реалізації послуг по перевезенню вантажів представлено у табл. 2.9. ТОВ ХХХХХ укладено договір із замовником (вантажовідправником) – ТОВ «Райз-Проект» на перевезення вантажів маршрутом м. ХХХХХ – м. ХХХХХ. Додатковими умовами є

навантаження-розвантаження вантажу, охорона вантажу на шляху проходження.

Таблиця 2.9

Журнал реєстрації господарських операцій

Зміст господарської операції	Первинні документи	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн..
		Дебет	Кредит	
Відображено суму доходу від реалізації транспортних послуг (перевезення вантажів)	Договір, рахунок, акт виконаних робіт, ТГН	361	701.4	24000
Відображено суму доходу від реалізації послуг з навантаження-розвантаження вантажу		361	701.5	600
Відображено суму доходу від реалізації послуг з охорони вантажу		361	701.5	600
Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	Податкова накладна	701.4	641	4000
		701.5	641	200
Отримано від ТОВ «Райз-Проект» суму на оплату наданих йому послуг	Виписка банку	311	361	25200
Відображено витрати, пов'язані з перевезенням вантажу та додаткових послуг	Дорожній лист, відомість нарахування зарплати тощо	23	203, 66, 201, 65 28	9000
Відображено загальновиробничі витрати (амортизація будівлі гаража, зарплата диспетчера)	Розрахунок амортизації, відомість нарахування зарплати	91	13, 66, 65	3500
Включено загальновиробничі витрати до складу витрат, пов'язаних із перевезенням	Облікові регістри	23	91	3500
Списано витрати до складу собівартості наданих послуг		901.4	23	12500
Відображено фінансовий результат				
		701.4	791	20000
		701.5	791	1000
		791	901.4	12500
		791	441	8500

Для узагальнення інформації про фінансові результати в бухгалтерському обліку призначено однойменний рахунок 79, який має три субрахунки:

- 791 «Результат операційної діяльності». За кредитом субрахунка відображаються в порядку закриття рахунків доходи від реалізації послуг та іншої операційної діяльності (рахунки 70, 71), за дебетом – у порядку закриття

рахунків обліку собівартість реалізованих послуг, адміністративні, інші операційні витрати (90, 92, 94);

ТОВ ХХХХХ у 2019 – 2021 рр. є збитковим підприємством. Зокрема, у 2021 році фінансовий результат до оподаткування та чистий збиток склав 269,9 тис. грн.

ТОВ ХХХХХ відноситься до категорії суб'єктів малого підприємництва і складає спрощену фінансову звітність відповідно до НПСБО 25 «Спрощена фінансова звітність». У складі річного фінансового звіту підприємство подає ф. № 1-м «Баланс» та ф. № 2-м «Звіт про фінансові результати».

Спрощена фінансова звітність містить об'єднані статті, зокрема, ф. № 1-м «Баланс» на відміну від «великого» Балансу містить в собі меншу кількість статей за рахунок об'єднання економічно однорідних бухгалтерських рахунків. Баланс не містить інформації про доходи і витрати, у першому розділі пасиву можна лише побачити суму нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) на початок і кінець звітного періоду по статті 1420.

Дані про отримані доходи і понесені витрати у звітному періоді відображаються у ф. № 2-м «Звіт про фінансові результати». Формування фінансового результату звітного періоду відбувається в наступній послідовності:

- відображається чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт (послуг) за даними аналітичного обліку по рахунку 70 як різниця між сумою виручки (Кредитт рахунка) і сумою вирахувань з доходу (Дебет рахунка) по статті 2000;

- відображаються інші операційні доходи за рахунком 71 по статті 2120;

- відображаються інші доходи за рахунками 72, 73, 74 по статті 2240;

- визначається загальна сума одержаних доходів у статті 2280;

- відображається собівартість реалізованої продукції за рахунком 90 по статті 2050;

- інші операційні витрати за рахунками 92, 93, 94 по статті 2180;

- інші витрати за рахунками 95, 96, 97 по статті 2270;
- визначається загальна сума понесених витрат у статті 2285;
- у статті 2290 розраховують фінансовий результат до оподаткування;
- у статті 2300 платники податку на прибуток підприємства відображають суму нарахованого податку на прибуток звітного періоду за діючою ставкою;
- у статті 2350 розраховують чистий прибуток як різницю між сумою прибутку до оподаткування і сумою податку на прибуток.

Отже:

- синтетичний та аналітичний облік доходів та витрат діяльності ТОВ ХХХХХ ведуть згідно чинних норм законодавства України;
- своєчасні та правильні записи на рахунках бухгалтерського обліку господарських операцій, пов'язаних з нарахуванням доходів та витрат, їх списання, дають змогу накопичувати інформацію, необхідну для складання фінансової звітності.

2.3. Податкові аспекти обліку доходів та витрат суб'єкта малого підприємництва

ТОВ ХХХХХ є платником як загальнодержавних, так і місцевих податків, веде окремий облік, в якому відбувається групування інформації про базу оподаткування, визначення показників усіх форм податкової звітності. 26.08.2010 р. товариство взято на облік як платник податків (№ 03033994/10283) у Головному Управлінні ДПС у Полтавській області, ідентифікаційний номер хххххххх.

Облік розрахунків за податками та платежами у ТОВ ХХХХХ ведуть на рахунку 64.

Оподаткування доходів та витрат ТОВ ХХХХХ пов'язане, перш за все, з нарахуванням податкового кредиту та податкового зобов'язання з ПДВ.

Податкові зобов'язання з ПДВ у ТОВ ХХХХХ виникають при реалізації товарів, податковий кредит – при придбанні, на суму податковго кредиту – зменшує податкове зобов'язання. На суму податку на додану вартість підприємство зменшує дохід від реалізації. Нарахування (доходу) виручки від реалізації відображається у бухобліку ТОВ ХХХХХ проводкою: Дт 36, 37; Кт 701, податкові зобов'язання з податку на додану вартість показують записом: Дт 7012 Кт 641.

Податковим періодом для податку на додану вартість є один календарний місяць. Приклад відображення інформації про ПДВ у Декларації представлено нижче.

Таблиця 2.10

Податкова декларація з податку на додану вартість (витяг), грн

Код рядка	Код довідка	І. ПОДАТКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	Обсяги постачання (без ПДВ)	Сума ПДВ
			колонка А	колонка Б
1		Операції на митній території України, що оподатковуються за основною ставкою та ставками 7 % і 14 %, крім ввезення товарів на митну територію України:	х	х
1.1	Д1	операції, що оподатковуються за основною ставкою	1325427,11	270943,3
			
9		Усього податкових зобов'язань	х	270943,3
		ІІ. ПОДАТКОВИЙ КРЕДИТ	Обсяги придбання (без ПДВ)	Дозволений податковий кредит
			колонка А	колонка Б
10		Придбання (виготовлення, будівництво, спорудження, створення) товарів/послуг та необоротних активів на митній території України	х	х
10.1	Д1	з основною ставкою	331588	66317,60
			
17		Усього податкового кредиту (сума значень рядків	х	66317,60
		ІІІ. РОЗРАХУНКИ ЗА ЗВІТНИЙ ПЕРІОД	Сума ПДВ	
18	-	Позитивне значення різниці між сумою податкового зобов'язання та сумою податкового кредиту поточного звітного (податкового) періоду	204625,74	
19	-	Від'ємне значення різниці між сумою податкового зобов'язання та сумою податкового кредиту поточного звітного (податкового) періоду		

Податкову декларацію ТОВ ХХХХХ подає до 20 числа кожного місяця, що настають за останнім календарним днем звітного місяця. Сплачує податок

до 30 числа кожного місяця.

ТОВ ХХХХХ перебуває на спрощеній системі оподаткування, обравши III групу платників ЄП. Оскільки досліджуване підприємство є платником ПДВ, то ставка ЄП складає 3 % доходу. Такими доходами для ТОВ ХХХХХ є будь-який дохід в грошовій формі (готівка та/або безготівка); матеріальній та/або нематеріальній формі.

Визнається дохід ТОВ ХХХХХ при зарахуванні на поточний рахунок чи знаходженні коштів у касу. При отриманні авансів, датою визнання доходу є відвантаження товарів.

ТОВ ХХХХХ для нарахування ЄП групи 3 використовує дані спрощеного бухгалтерського обліку щодо доходів та витрат. Тобто, для визначення об'єкта оподаткування ТОВ ХХХХХ використовує дані бухгалтерського обліку та фінзвітності щодо доходів, витрат та фінрезультату до оподаткування. Витяг з Податкової декларації представлено у табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Податкова декларація платника єдиного податку третьої групи (юридичні особи) ТОВ ХХХХХ (витяг)

II. Дохід, що підлягає оподаткуванню			
Показники	Код рядка	Сума доходу, що оподатковується за ставкою, грн, коп.	
		3 %	5 %
Сума доходу за податковий (звітний) період	1	54000	
.....			
Загальна сума доходу за податковий (звітний) період	5	54000	
III. Розрахунок податкових зобов'язань з єдиного податку			
Показники	Код рядка	Сума доходу, що оподатковується за ставкою, грн, коп.	
		3 %	5 %
Сума єдиного податку (р.1 x C ¹)	6	1620	
.....			
Сума єдиного податку до сплати за податковий (звітний) квартал (р.8 - р.9)	10	1620	

ТОВ ХХХХХ подає щоквартально до органу ДПС податкову декларацію.

упродовж 40 календарних днів, які настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу.

В умовах воєнного стану ТОВ ХХХХХ перейшло на сплату єдиного податку 2 %, без нарахування ПДВ, строк сплати - раз у місяць протягом 10 к. днів після крайньої дати подачі декларації, звітний період – місяць, строк подачі декларації - 20 к. днів після кінця місяця.

Наведемо приклад заповнення декларації спецгрупи ЄП для ТОВ ХХХХХ.

ТОВ ХХХХХ перейшло на ЄП спецгрупа 2% з 21.04.2022. Протягом місяця відбулися господарськ операції:

10.04.2022 р. відвантажено приладдя для автотранспортних засобів на суму 120000 грн (покупець – ТОВ «Транс-СТО»);

22.04.2022 р. отримана оплата за відвантажений раніше товар 120000 грн (ТОВ «Транс-СТО»);

22.04.2022 р. отриманий аванс у сумі 360000 грн (ТОВ «Транс-СТО»);

25.04.2022 р. реаліховано послуги по організації вантажних перевезень на суму 180000 грн (ТОВ «АТП-17»);

27.04.2022 р. відвантажено запасні частини і отримано одразу оплата за нього у сумі 90000 грн (ТОВ «ТехМаш»);

02.05.2022 р. отримана оплата за надані послуги на суму 180000 грн (ТОВ «АТП-17»);

03.05.2022 р. відвантажено запасні частини на суму 360000 грн (ТОВ «Транс-СТО»).

Розмір доходу від реалізації товарів та послуг ТОВ ХХХХХ до врахування за квітень 2022 р. $360000 + 90000 = 450000$ грн.

У доході не врахується:

- 120000 грн (ТОВ «Транс-СТО») - суму доходу вже врахована в декларації системи оподаткування, на якій перебував раніше ТОВ «Транс-СТО» (ЄП 3 групи);

- 180000 грн (ТОВ «АТП-17») сума доходу буде врахована у травні 2022 р. по отриманню гроших коштів ТОВ ХХХХХ.

Сума ЄП складе $450000 \text{ грн} \times 0,02 = 9000 \text{ грн}$.

Нижче наведемо витяг з форми декларації спецгрупи ЄП 2% ТОВ ХХХХХ - табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Податкова декларація платника єдиного податку третьої групи на період дії воєнного, надзвичайного стану в Україні ТОВ ХХХХХ (витяг)

І. Розрахунок податкових зобов'язань з єдиного податку		
Показники	Код рядка	Сума, грн, коп.
Обсяг доходу за податковий (звітний) місяць, що оподатковується за ставкою 2 відсотки доходу	01	450000
Сума податкових зобов'язань за податковий (звітний) місяць (рядок 01 \times 2 відсотки)	02	9000

Порядок звітування та сплати єдиного податку на спецгрупі представлено у табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Звітування та сплата єдиного податку на спецгрупі, 2022 р.

Звітний період	Граничний строк	
	подачі декларації	сплати податку
квітень 2022	20.05.2022	30.05.2022
травень 2022	20.06.2022	30.06.2022
і т.д. на період дії воєнного стану	20 к. дн. по закінченню місяця	10 к. дн. після останнього дня граничного строку звітування

Якщо ТОВ ХХХХХ не зможе своєчасно виконати свої обов'язки, зокрема щодо подання звітності, підприємство звільняється від цього на 6 місяців після припинення або скасування воєнного стану.

При веденні податкового обліку ТОВ ХХХХХ дотримується всіх норм податкового законодавства, вчасно подає податкову звітність та перераховує до бюджету обов'язкові платежі.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИТРАТ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Висока мінливість та динамічність діяльності суб'єктів малого підприємництва призводить до високої їх плинності. Поява нових підприємств не завжди супроводжується їх розвитком в майбутньому, в результаті значна їх частина банкрутує. Регулярний аналіз фінансового стану малих суб'єктів господарювання дасть змогу запровадити моніторинг ефективності та результативності виробничо-господарської діяльності. Досліджуване підприємство - ТОВ ХХХХХ функціонує у складі малих підприємств 3 рік, дані фінансової звітності свідчать про збитковість діяльності. Тому на нашу думку, проведена оцінка фінансового стану ТОВ ХХХХХ дасть змогу не лише передбачати потенційні загрози, а й ефективно управляти ними.

Для оцінки фінансового стану використаємо розроблені методики аналізування, які передбачають його здійснення за такими основними напрямками:

- майновий стан;
- стан розрахунків;
- ліквідність та платоспроможність;
- фінансова стійкість;
- рентабельність.

I. Вивчення майнового стану базується на дослідженні структури активів підприємства та джерел їх формування, що дає змогу в абсолютному вираженні або в динаміці за певний період співставити величину оборотних та необоротних активів, а також власний та позиковий капітал, що використовується для фінансування діяльності підприємства.

Аналіз майна ТОВ ХХХХХ за 2019 - 2021 рр. починається з аналізу структури та динаміки загального капіталу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Динаміка та структура майна ТОВ ХХХХХ
за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види активів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	176,1	100	153	100	314,7	100	+138,6	+78,7
1. Оборотні активи	176,1	100	153	100	314,7	100	+138,6	+78,7
1.1. Запаси	94	53,4	89	58,2	183,2	58,2	+89,2	+94,9
1.1.1. Вироб- ничі запаси	-	-	-	-	2,5	0,8	+2,5	X
1.1.2. Готова продукція та товари	94	53,4	89	58,2	180,7	57,4	+86,7	+92,2
1.2. Поточна дебіторська заборгованість	48,1	27,3	39	25,5	74,7	23,7	+26,6	+55,3
1.3. Грошові кошти і поточ- ні фінансові інвестиції	18	10,2	21,5	14,1	26	8,3	+8	+44,4
1.4 Інші оборотні активи	16	9,1	3,5	2,3	30,8	9,8	+14,8	+92,5

Аналіз майнового стану показав, що у 2021 році вартість майна ТОВ ХХХХХ порівняно з 2019 роком зросла на 138,6 тис. грн. або на 78,7% за рахунок вартості оборотних активів. Зростання відмічено у вартості запасів на 89,2 тис. грн., або на 94,9% які представлені виробничими запасами та готовою продукцією та товарами. Підвищення відмічено по вартості поточної дебіторської заборгованості на 26,6 тис. грн., або на 55,3%. Також зростання відмічено по вартості грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 8 тис. грн., або на 44,4%. Вартість інших оборотних активів збільшилась на 14,8

тис. грн., або на 92,5%. У структурі оборотних активів ТОВ ХХХХХ за 2019-2021 рр. (рис. 3.1) переважає питома вага запасів – 53,4%, 58,2% та 58,2%.

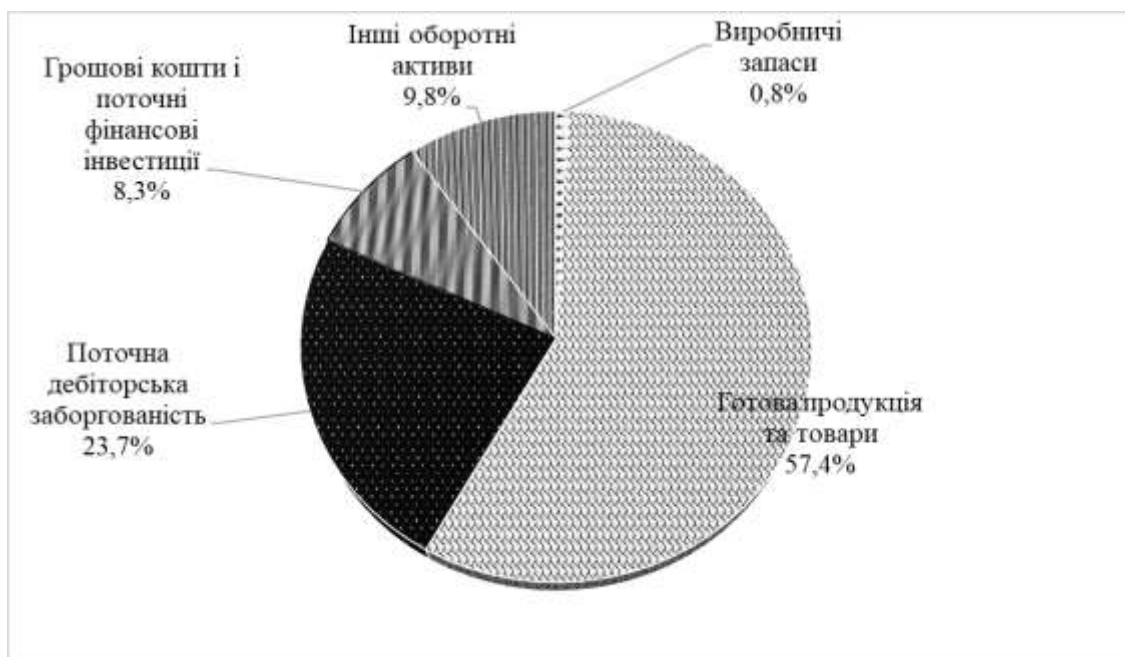

Рис. 3.1. Структура майна ТОВ ХХХХХ станом на кінець 2021 р., %

ТОВ ХХХХХ, як і інші суб'єкти господарювання малого бізнесу, покриває потребу своїх активів за рахунок власних і залучених джерел (капіталу), які визначаються як його пасиви. Пасив балансу відображає власний капітал і зобов'язання підприємства.

Використовуючи дані пасиву ф. № м-1 «Баланс» за 2019 - 2021 рр., проаналізуємо динаміку та структуру джерел формування капіталу підприємства (табл. 3.2).

Аналіз даних табл. 3.2 показав, що загальна сума капіталу ТОВ ХХХХХ у 2021 р. збільшилась порівняно з 2019 р. на 138,6 тис. грн. або на 78,7%.

Сума власного капіталу ТОВ ХХХХХ знизилась на 291,4 тис. грн., за рахунок отриманого збитку. Взагалі, спостерігається тенденція до зниження вартості власного капіталу у зв'язку з систематичним отриманням збитку.

Таблиця 3.2

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
ТОВ ХХХХХ за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Капітал – всього	176,1	100,0	153	100,0	314,7	100	+138,6	+78,7
1. Власний капітал	-104	-59,1	-125,5	-82,0	-395,4	-125,6	-291,4	X
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	1	0,6	1	0,7	1	0,3	x	X
1.2. Нерозподілений прибуток	-105	-59,6	-126,5	-82,7	-396,4	-126,0	-291,4	X
2. Зобов'язання і забезпечення	280,1	159,1	278,5	182,0	710,1	225,6	+430	У 2,5 р.
2.1. Поточні зобов'язання і забезпечення	280,1	159,1	278,5	182,0	710,1	225,5	+430	У 2,5 р.
2.1.1. Поточна кредиторська заборгованість	230	130,6	151,4	99,0	327,9	104,2	+97,9	+42,6

Сума зобов'язань та забезпечень ТОВ ХХХХХ у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 430 тис. грн., або у 2,5 рази, за рахунок суми поточних зобов'язань та забезпечень, які представлені поточною кредиторською заборгованістю.

У структурі пасивів ТОВ ХХХХХ протягом 2019 - 2021 рр. переважає питома вага зобов'язань і забезпечень підприємства – 159,1%, 182% та 225,6%.

II. Аналізування стану заборгованості. Величина та структура дебіторської і кредиторської заборгованостей ТОВ ХХХХХ (табл. 3.3 та табл. 3.4) мають вплив на фінансовий стан підприємства, тому необхідно стежити за їх співвідношенням.

Таблиця 3.3

**Динаміка та структура дебіторської заборгованості
ТОВ ХХХХХ за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види дебіторської заборгованості	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	суми, тис. грн	у %
Дебіторська заборгованість за продукцію	10,6	22,0	11,6	29,7	13,9	18,6	+3,3	+31,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
З бюджетом	25	52,0	14,9	38,2	48,3	64,7	+23,3	+93,2
Інша поточна дебіторська заборгованість	12,5	26,0	12,5	32,1	12,5	16,7	х	Х
Всього	48,1	100,0	39	100,0	74,7	100,0	+26,6	+55,3

Аналіз табл. 3.3 показав, що сума дебіторської заборгованості ТОВ ХХХХХ у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 26,6 тис. грн. або на 55,3%, за рахунок суми іншої поточної дебіторської заборгованості, яка у 2019 – 2021 рр. становить 12,5 тис. грн. та за розрахунками з бюджетом, що зросли на 23,3 тис. грн., або на 93,2%. Збільшення відмічено по заборгованості за продукцію ТОВ ХХХХХ на 3,3 тис. грн., або на 31,1%.

Таблиця 3.4

**Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень
ТОВ ХХХХХ за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види зобов'язань	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1.Поточні зобов'язання, в т.ч. за:	230	100	151,4	100	327,9	100	+97,9	+42,6
товари, роботи, послуги	230	100	151,4	100	327,9	100	+97,9	+42,6

У 2021 р. порівняно з 2019 р. сума поточних зобов'язань ТОВ ХХХХХ зросла на 97,9 тис. грн. або на 42,6 за рахунок суми заборгованості за товари,

роботи та послуги.

У структурі дебіторської заборгованості ТОВ ХХХХХ за 2019 – 2021 рр. переважає частка заборгованості за розрахунками з бюджетом – 52%, 38,2% та 64,7%, у поточних зобов'язаннях – 100 % припадає на товарну кредиторську заборгованість.

Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (рис. 3.2) показало суттєву перевагу зобов'язань підприємства, що негативно характеризує стан розрахунків.

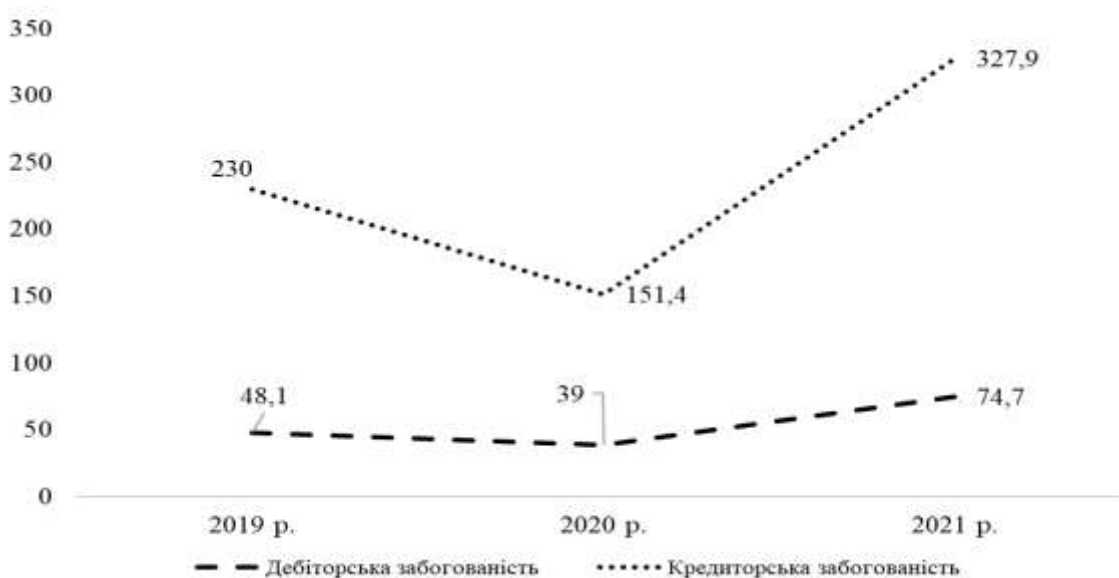

Рис. 3.2. Динаміка дебіторської а кредиторської заборгованості ТОВ ХХХХХ за 2019 – 2021 рр., тис. грн

III. Дослідження ліквідності та платоспроможності ТОВ ХХХХХ відображає його забезпеченість оборотними коштами, що сигналізує про можливість вчасного погашення коротко- та довгострокових зобов'язань, а також спроможність ТОВ ХХХХХ вчасно фінансувати свою виробничо-господарську діяльність.

Під ліквідністю балансу розуміють ступінь покриття платіжних зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких в грошові кошти відповідає строку погашення зобов'язань. Платоспроможність підприємства залежать від рівня ліквідності його активів.

Аналіз ліквідності ТОВ ХХХХХ за три останні роки за даними ф. м-№1 «Баланс», проаналізувавши активи за рівнем ліквідності та пасивів за терміном оплати (табл. 3.5) та ліквідність балансу (табл. 3.6).

Таблиця 3.5

**Динаміка та структура активів та пасивів для визначення ліквідності
балансу ТОВ ХХХХХ за 2019 - 2021 рр.
(станом на кінець року)**

Види активів та пасивів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Види активів за рівнем ліквідності								
1. Високоліквідні активи	18	10,2	22	13,7	26	8,2	+8	+44,4
2. Середньо-ліквідні активи	64	36,4	43	28,1	106	33,7	+41	+64,1
3. Низьколіквідні активи	94	53,4	89	58,2	183	58,1	+89	+94,7
Разом	176	100,0	153	100,0	315	100,0	+139	+79,0
Види пасивів за терміном оплати								
1. Найбільш строківі зобов'язання	280	159,1	279	182,3	710	225,4	+430	У 2,6 р.
2. Постійні пасиви	-104	-59,1	-126	-82,3	-395	-125,4	-291	X
Разом	176	100,0	153	100,0	315	100,0	+139	+79,0

Аналіз активів за рівнем ліквідності ТОВ ХХХХХ показав, що їх вартість збільшилась у 2021 р. порівняно з 2019 р. на 139 тис. грн., або на 79%. У розрізі активів відмічено підвищення вартості високоліквідних активів на 8 тис. грн. або на 44,4% та низько-ліквідних активів – 89 тис. грн., або на 94,7%. Зростання також відмічено по вартості середньо-ліквідних активів на 41 тис. грн., або на 64,1%.

У структурі активів підприємства за 2019-2021 рр. переважала частка низько-ліквідних активів – 53,4%, 58,2% та 58,1%.

Аналіз пасивів за терміном оплати ТОВ ХХХХХ показав, їх сума у 2021 р. порівняно з 2019 р. збільшилась на 139 тис. грн., або на 79%, за рахунок

вартості найбільш строкових зобов'язань, які зросли на 430 тис. грн., або у 2,6 рази. Зниження відмічено по вартості постійних пасивів на 291 тис. грн.

У структурі пасивів ТОВ ХХХХХ протягом 2019-2021 рр. переважає частка найбільш строкових зобов'язань— 159,1%, 182,3% та 225,4%.

Баланс підприємства, на думку багатьох вчених, вважається абсолютно ліквідним, якщо:

$$A1 \geq П1, A2 \geq П2, A3 \geq П3, A4 \leq П4,$$

тобто актив відповідної ліквідності повинен покривати пасив відповідної терміновості.

Оцінка ліквідності ТОВ ХХХХХ представлено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Оцінка ліквідності балансу ТОВ ХХХХХ
за 2019 - 2021 рр., тис. грн**

Умовні позначення	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів	Роки		
		2019	2020	2021
A1-П1	Високоліквідних активів	-262	-257	-684
A2-П2	Середньоліквідних активів	+64	+43	+106
A3-П3	Низьколіквідних активів	+94	+89	+183
	Разом	-104	-126	-395

Отже, аналіз ліквідності балансу показав, що протягом досліджуваних років баланс ТОВ ХХХХХ є неліквідним.

Показники ліквідності та платоспроможності можна узагальнити у дві групи: основні та допоміжні показники. Для розрахунку показників використовуються дані «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» підприємств.

Основні показники включають коефіцієнт загальної ліквідності (покриття); коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності

ТОВ ХХХХХ за 2019 – 2021 рр.

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.
		2019	2020	2021	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,064	0,077	0,037	-0,028
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	0,293	0,230	0,185	-0,108
Загальний коефіцієнт покриття	$\geq 1,5$	0,629	0,549	0,443	-0,186

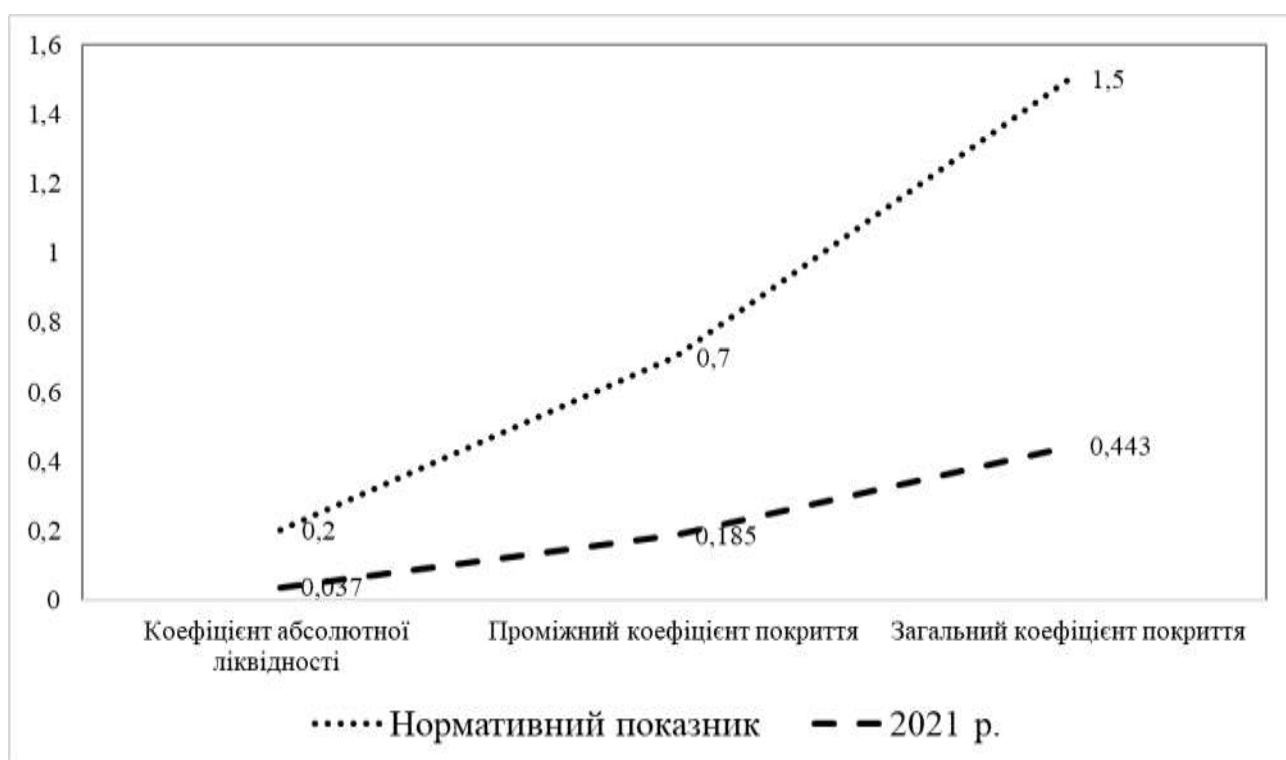

Рис. 3.3. Ілюстративне зображення порівняння нормативів до показників ліквідності та платоспроможності ТОВ ХХХХХ за 2021 рік.

Станом на 2021 рік коефіцієнт абсолютної ліквідності ТОВ ХХХХХ є нижче нормативного на 0,163 пункти (рис. 3.3), тобто використавши грошові кошти підприємства не мало змогу погасити поточні зобов'язання (на 1 грн поточних зобов'язань припадало 0,037 грн. грошових коштів).

Проміжний коефіцієнт покриття ТОВ ХХХХХ є нижче нормативного у

2021 році на 0,515 пункти (рис. 3.3). Розрахований показник показав, що відповідно на 1 грн поточних зобов'язань припадало відповідно до 2021 року 0,18 грн.(при нормативі $\geq 0,7$).

Загальний коефіцієнт покриття ТОВ ХХХХХ є нижче нормативного протягом 2021 року. На 1 грн. поточних зобов'язань у 2021 р. припадає 0,44 грн. оборотних активів підприємства (при нормативі $\geq 1,5$).

IV. Оцінювання фінансової стійкості ТОВ ХХХХХ дає змогу зробити висновок про незалежність виробничо-господарської діяльності від позикових джерел фінансування, ступінь залежності ТОВ ХХХХХ від короткострокових зобов'язань, а також кінцеву інтенсивність використання власного та позикового капіталу.

Ідентифікатори показників джерел формування капіталу ТОВ ХХХХХ розраховані у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

**Показники структури джерел формування капіталу
ТОВ ХХХХХ за 2019 - 2021 рр.**

Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+; -) 2021 р. до 2019 р.
Коефіцієнт автономії	$>0,5$	-0,591	-0,820	-1,256	-0,666
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$<0,5$	1,591	1,820	2,256	+0,666
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	-2,693	-2,219	-1,796	+0,897
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	-0,371	-0,451	-0,557	-0,186

Результати виконаних розрахунків свідчать про відсутність фінансової стійкості ТОВ ХХХХХ за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець звітного року частка власного капіталу у валюті балансу становить від'ємне значення. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу збільшився відповідно з 1,591 до 2,256, що свідчить про зниження рівня фінансової незалежності підприємства

від кредиторів.

Негативними також є показники фінансового ризику та фінансової стабільності. Зокрема, коефіцієнт фінансового ризику збільшився з -2,693 у 2019 році до -1,796 у 2021, при нормативі <1.

Коефіцієнт фінансової стабільності протягом 2021 року є нижче нормативного – на 1,443 пункти.

В цілому, можна зробити висновок, що показники структури капіталу є нижче нормативного значення та свідчать про відсутність фінансової стійкості ТОВ ХХХХХ та повну залежність від кредиторів.

3.2. Аналіз структури та динаміки доходів і витрат підприємства

Для аналізу фінансових результатів діяльності ТОВ ХХХХХ перш за все проаналізуємо склад, динаміку та структуру доходів та витрат.

У ТОВ ХХХХХ при аналізі доходів і витрат діяльності виділемо три етапи: підготовчий, основний та заключний.

Для виконання підготовчу етапу слід організувати та скласти план економічного аналізу та аналізу його забезпечення.

Основний етап аналізу витрат діяльності включає оцінку матеріалів інформації та аналіз абсолютних та відносних показників.

Заключний етап свідчить про кінцеву оцінку проведених розрахунків аналізу.

Підприємець, як власник ТОВ ХХХХХ, отримує дохід, який можна визначити, як факторний дохід, що складається з двох частин.

По-перше, ТОВ ХХХХХ виконує функції підприємницького ресурсу: комбінація ресурсів, інновації і т. ін.; і повинен отримати за це винагороду, якою є безумовна заробітна плата, або нормальний прибуток - плату за підприємницький ресурс, який підприємець використовує у власному бізнесі, її

вартість - це не отримана ним заробітна плата менеджера.

По-друге, ТОВ ХХХХХ є власником капіталу і повинен отримати дохід як річну ставку процента. Отже, дохід ТОВ ХХХХХ - це сума нормального прибутку і процента на капітал.

Інформаційною основою аналізу доходів ТОВ ХХХХХ є інформація фінансової звітності: «Звіт про фінансові результати – форма № 2-м».

Аналіз складу, структури і динаміки доходів ТОВ ХХХХХ відображено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Структура і динаміка доходів ТОВ ХХХХХ за 2019 - 2021 рр.

Види доходів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. (+,-) до 2019 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсо- лютне, тис. грн	відносне, %
1. Чистий до- хід від основ- ної операцій- ної діяльності	4385,4	90,9	10371,4	97,9	12514,8	100,0	+8129,4	У 2,9 р.
2. Дохід від іншої операційної діяльності	439,6	9,1	221,1	2,1	-	-	-439,6	-100,0
Усього	4825	100,0	10592,5	100,0	12514,8	100,0	+7689,8	У 2,6 р.

За період 2019 - 2021 рр. сума доходів від основної операційної діяльності збільшилась на 8 млн. 129,4 тис. грн., або у 2,9 рази. Дохід від іншої операційної діяльності характеризуються зниженням на 439,6 тис. грн., або на 100%. В цілому у динаміці досліджуваних років доходи ТОВ ХХХХХ зросли у 2021 році порівняно з 2019 роком на 7 млн. 689,8 тис. грн., або у 2,6 рази.

У структурі доходів діяльності ТОВ ХХХХХ потягом досліджуваних років переважає частка суми чистого доходу від основної операційної діяльності, зокрема на кінець 2021 року вона склала 100 %, що на 8,1 % більше порівняно з 2019 роком.

Будь-яка діяльність суб'єкта господарювання пов'язана з витратами

матеріально-речових, трудових та інших ресурсів, оцінки яким дають на ринкових засадах. У системі управління підприємством головним об'єктом є процес управління витратами господарської діяльності в цілому, та у розрізі їх видів, цілей, об'єктів і періодів здійснення.

Дмитренко Е.Д., Безверха О.Г. у своїй праці відзначають, що для успішного функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання залежить від управління витратами. Піскунова Н. В., Піскунова К. С. та практикуючий бухгалтер Федорець М. Г. відзначають аналіз витрат виробництва, як важливу ланку ефективного управління підприємств. Адамова І.З., Попюк А.М. стверджують - для ефективно функціонування підприємству необхідно детально проаналізувати свої витрати і навчитися ними управляти..

Ясінська А.І. та Подольчак Н.І. описали порядок організації системного аналізу витрат підприємства. На їх думку, системний аналіз витрат дасть можливість визначити слабкі та сильні сторони підприємств, здійснити оцінку, прогноз внутрішніх характеристик, здійснити порівняння їх з параметрами підприємств-конкурентів, тим самим, визначивши конкурентні переваги. Результати системного аналізу в майбутньому мають забезпечити підприємству ефективне функціонування.

Дерій В.А. та Попіна С.Ю., досліджуючи систему економічних показників витрат підприємства та собівартості продукції як єдиного цілого в обліку, статистиці й аналізі, встановили, що економічні показники – це числові значення натуральних, трудових або вартісних вимірників, що відповідним чином характеризують господарський об'єкт, факт, подію, явище.

Мних Є.В. у своїй роботі розглядає зміст і завдання аналізу витрат діяльності, визнання витрат діяльності. Автор пропонує застосовувати системний, комплексний та кібернетичний підхід до аналізу витрат.

Отенко В.І. в свою чергу значну увагу приділяє аналізу витрат на виробництво і собівартості продукції. Автор пропонує виконувати аналіз динаміки і структури витрат на виробництво; факторний аналіз витрат на

виробництво; аналіз витрат за статтями калькуляції.

Аналіз формування, структури і динаміки витрат і відрахувань ТОВ ХХХХХ наведено в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

**Динаміка та структура витрат і відрахувань
ТОВ ХХХХХ за 2019- 2021 рр.**

Види витрат і відрахувань	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн.	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
1. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1780,4	96,9	4502,6	91,4	8811,1	93,5	+7030,7	У 4,9
2. Інші операційні витрати	39,8	2,2	256,9	5,2	120,6	1,3	+80,8	У 3 р.
3. Інші витрати	17,8	1,0	167,3	3,4	490,5	5,2	+472,7	У 27,6 р.
Усього витрат	1838	100,0	4926,8	100,0	9422,2	100,0	+7584,2	У 5,1 р.

Аналіз витрат ТОВ ХХХХХ показав, що у 2021 р. порівняно з 2019 р. їх сума збільшилася на 7 млн. 584,2 тис. грн. або у 5,1 рази за рахунок собівартості реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) та інших операційних витрат, що зросли на 7 млн. 30,7 тис. грн., або у 4,9 рази та 80,8 тис. грн., або у 3 рази відповідно, також збільшились інші витрати на 472,7 тис. грн., або у 27,6 рази.

У структурі витрат досліджуваного підприємства - рис. 3.4 - протягом 2019 – 2021 рр. переважає частка собівартості реалізованих товарів, робіт і послуг.

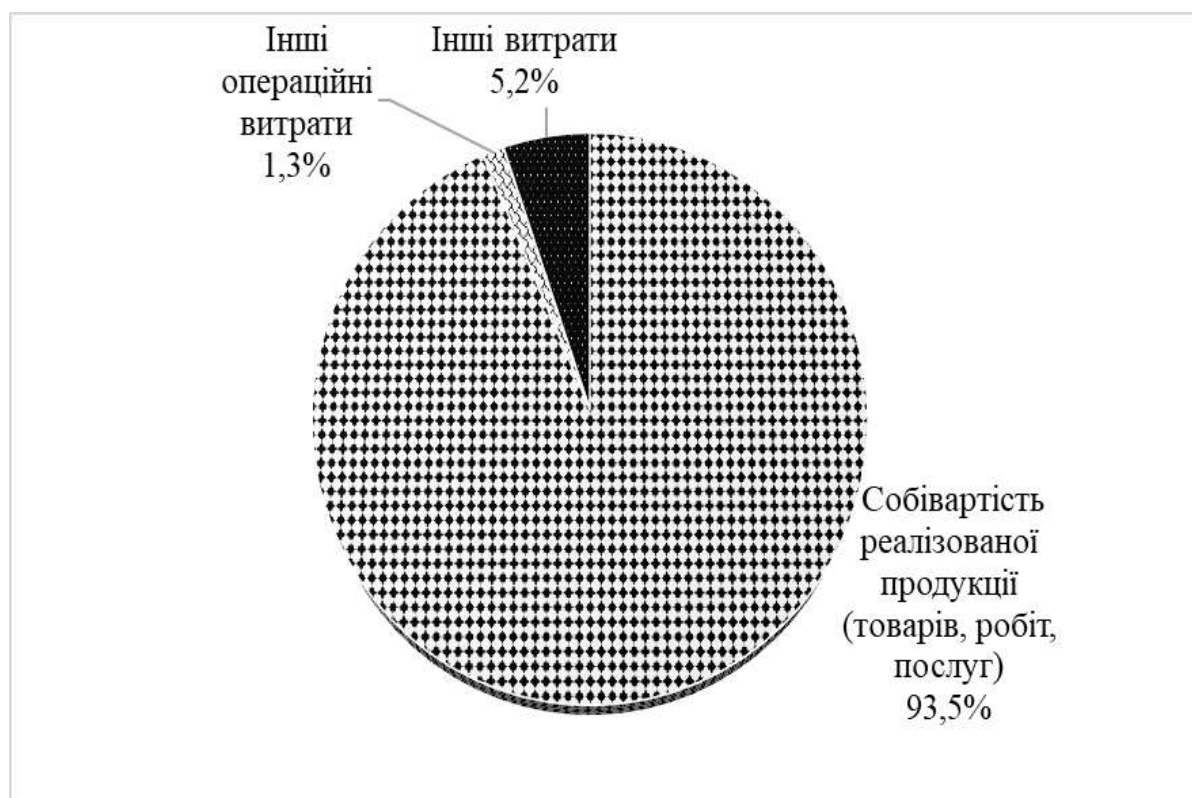

Рис. 3.4. Структура витрат і відрахувань ТОВ ХХХХХ за 2021 р., %

Оскільки у структурі витрат діяльності підприємства переважає частка собівартості реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, доцільно проаналізувати її склад та структуру.

На основі групування витрат за економічними елементами можна охарактеризувати структуру собівартості продукції, яка визначається як відношення (у відсотках) окремих елементів витрат до загальної суми витрат на виробництво продукції – табл. 3.11.

Аналіз динаміки собівартості реалізованих товарів, робіт та послуг ТОВ ХХХХХ показав, що собівартість реалізації у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 7 млн. 30,7 тис. грн., або у 4,9 рази за рахунок зростання: вартості матеріальних витрат – сировини, матеріалів, послуг сторонніх організацій (комунальні платежі, витрати на обслуговування комп'ютерної техніки) тощо – у 4,9 рази; суми витрат на оплату праці – у 5,1 рази, інших операційних витрат – у 4,6 рази.

Таблиця 3.11

Динаміка та структура виробничої собівартості реалізації продукції, робіт та послуг ТОВ ХХХХХ за 2019 – 2021 рр.

Види витрат і відрахувань	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Матеріальні витрати (ПММ, запчастини, комунальні платежі тощо)	1454,59	81,7	3624,59	80,5	7189,86	81,6	5735,27	У 4,9 п.
Витрати на оплату праці	227,89	12,8	616,86	13,7	1171,88	13,3	943,99	У 5,1 п.
Інші операційні витрати	97,92	5,5	261,15	5,8	449,37	5,1	351,44	У 4,6 п.
Разом	1780,4	100	4502,6	91,4	8811,1	93,5	7030,70	У 4,9 п.

У структурі собівартості реалізованої продукції переважає частка матеріальних витрат – рис. 3.5.

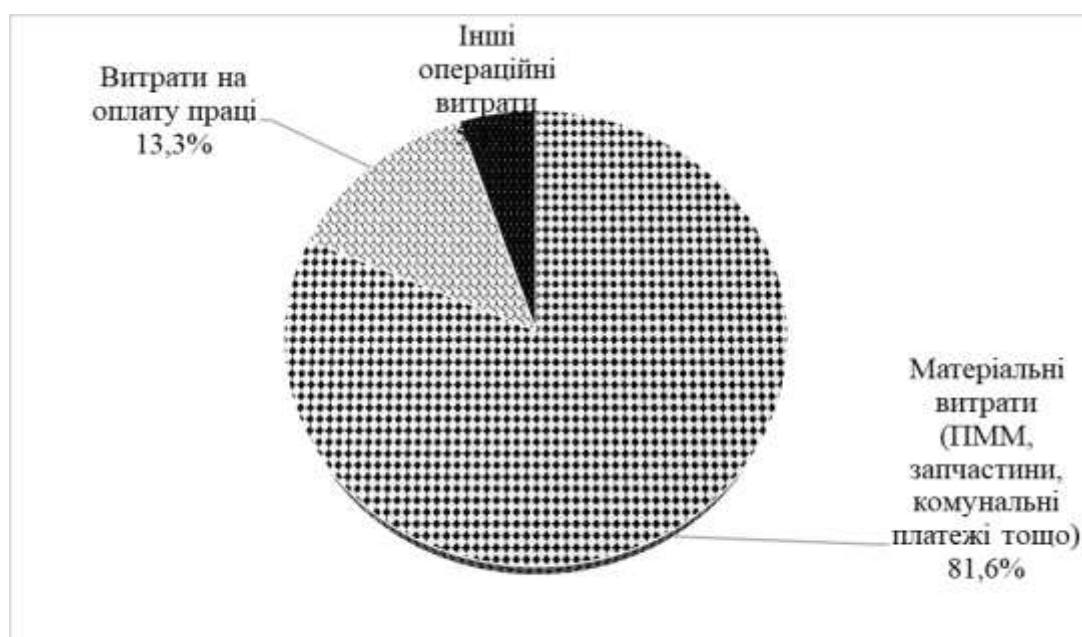

Рис. 3.5. Структура собівартості реалізації ТОВ ХХХХХ за 2021 р., %

3.3. Аналіз фінансових результатів та шляхи підвищення ефективності функціонування суб'єкта господарювання

Основним інформаційним джерелом для аналізу формування, динаміки та структури показників фінансових результатів за видами діяльності ТОВ ХХХХХ є форма № м-2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». Для ТОВ ХХХХХ основними факторами, які впливають на фінансові результати є чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг та собівартість реалізації.

Проведемо факторний аналіз чистого доходу від реалізації продукції, використавши інформацію про: середньорічну вартість оборотних активів; середньорічну вартість майна підприємства.

За допомогою способу ланцюгових підстановок та табл. 3.12 визначимо вплив середньорічної вартості майна та ресурсовіддачі на зміну чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ ХХХХХ.

Таблиця 3.12

Вихідна інформація для факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ТОВ ХХХХХ за 2019, 2021 рр.

Показник	Умовні позначення	Роки		Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне
Середньорічна вартість майна, тис. грн	М	176,1	233,9	+57,8	+32,8
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	ЧД	285,8	533,6	+247,8	+86,7
Ресурсовіддача, грн	РВ	1,62	2,28	+0,66	+40,7

Модель факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ ХХХХХ:

$$\text{ЧД} = \text{М} \times \text{РВ}. \quad (3.1)$$

За даними табл. 3.12 проводиться розрахунок умовного значення результативного показника, тис. грн:

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = M_1 \times \text{PB}_0 \quad (3.2)$$

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 233,9 \times 1,62 = 378,9 .$$

Загальна зміна (+;-) чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ ХХХХХ, тис. грн:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0 \quad (3.3)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 533,6 - 285,8 = +247,8.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Середньорічної вартості майна:

$$\Delta \text{ЧД}_M = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0 \quad (3.4)$$

$$\Delta \text{ЧД}_M = 378,9 - 285,8 = +93,1$$

2. Ресурсовіддачі:

$$\Delta \text{ЧД}_{\text{рв}} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}} \quad (3.5)$$

$$\Delta \text{ЧД}_{\text{рв}} = 533,6 - 378,9 = +154,7.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЧД} = \Delta \text{ЧД}_M + \Delta \text{ЧД}_{\text{рв}} \quad (3.6)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 93,1 + 154,7 = +247,8$$

Факторний аналіз чистого доходу ТОВ ХХХХХ показав, що за рахунок зростання середньорічної вартості майна підприємства у 2021 році порівняно з 2019 роком на 57,8 тис. грн, або на 32,8%, чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився на 93,1 тис. грн; за рахунок підвищення ресурсовіддачі на 0,66 пункти, або на 40,7%, чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився на 154,7 тис. грн. Перевірка підтвердила правильність розрахунку.

Модель факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ ХХХХХ :

$$\text{ЧД} = \text{ОА} \times \text{Коб.} \quad (3.7)$$

За даними табл. 3.13 проводиться розрахунок умовного значення результативного показника, тис. грн:

Таблиця 3.13

Вихідна інформація для факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ТОВ ХХХХХ за 2019, 2021 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021	абсолютне	відносне, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, тис. грн	285,8	79,7	533,6	+247,8	+86,7
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	176,1	164,6	233,9	+57,8	+32,8
Коефіцієнт обертання оборотних коштів	1,623	0,484	2,281	+0,658	x
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	221	743	157	-64	+

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \text{ОА}_1 \times \text{Коб}_0. \quad (3.8)$$

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 233,9 \times 1,623 = 379,6.$$

Загальна зміна (+;-) чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0 \quad (3.9)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 533,6 - 285,8 = +247,8$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Середньорічної вартості оборотних активів:

$$\Delta \text{ЧДоа} = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0. \quad (3.10)$$

$$\Delta \text{ЧДоа} = 379,6 - 285,8 = +93,8$$

2. Коефіцієнта обертання оборотних активів:

$$\Delta \text{ЧДко} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}}. \quad (3.11)$$

$$\Delta \text{ЧДко} = 533,6 - 379,6 = +154$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЧД} = \Delta \text{ЧДоа} + \Delta \text{ЧДко}. \quad (3.12)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 93,8 + 154 = +247,8$$

Факторний аналіз чистого доходу ТОВ ХХХХХ показав, що за рахунок підвищення середньорічної вартості оборотних активів підприємства у 2021

році порівняно з 2019 роком на 57,8 тис. грн, або на 32,8%, сума чистого доходу (виручки) від реалізації продукції зросла на 93,8 тис. грн; за рахунок збільшення коефіцієнта обертання оборотних активів на 0,658 пункти, сума чистого доходу (виручки) від реалізації продукції зросла на 154 тис. грн. Перевірка підтвердила правильність розрахунку.

З використанням адитивних моделей за даними табл. 3.14 проведемо аналіз факторів формування фінансових результатів ТОВ ХХХХХ на підставі даних ф. м- 2 «Звіт про фінансові результати».

Таблиця 3.14

**Формування, структура та динаміка фінансових результатів
ТОВ ХХХХХ за 2019 – 2021 рр.**

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р у % до 2019 р.
	сума, тис. грн	питом а вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис.грн	питома вага, %	
Чистий дохід від реалізації послуг)	286	х	80	х	534	х	186,7
Операційні витрати, у тому числі:	432	100,0	206	100,0	804	100,0	186,0
а) собівартість реалізованих послуг	270	62,5	69	33,4	520	64,7	192,7
б) інші операційні витрати	162	37,5	137	66,6	283	35,3	174,9
Фінансовий результат від операційної діяльності	-140	х	-127	х	-270	х	х
Чистий фінансовий результат	-140	х	-127	х	-270	х	х
У % до чистого доходу від реалізації	х	-49,0	х	-158,7	х	-50,6	х

За даними табл. 3.14 у звітному році порівняно з базовим чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг) та суа операційних витрат збільшився у 2,9 рази. При цьому збиток від операційної діяльності та чистий збиток збільшився на 130 тис. грн. Таким чином, у цілому спостерігається негативна динаміка показників фінансових результатів діяльності ТОВ ХХХХХ.

Показники рентабельності характеризують ефективність роботи

підприємства в цілому, прибутковість різних напрямів діяльності, окупність витрат і т. д. Вони більш повно, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання. Їхній розмір показує співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами.

Модель факторного аналізу показника загальної рентабельності капіталу ТОВ ХХХХХ:

$$PK = \frac{\Phi P}{K} \times 100 = \frac{\Phi P \times ЧД}{K \times ЧД} \times 100 = \frac{\Phi P}{ЧД} \times 100 \times \frac{ЧД}{K} = PP \times КОК \quad (3.13)$$

де РК – загальна рентабельність (збитковість) сукупного капіталу ТОВ ХХХХХ, %;

ФР – фінансовий результат до оподаткування: збиток (у досліджуваному підприємстві), тис. грн;

К – середньорічна вартість капіталу ТОВ ХХХХХ, тис. грн;

ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації запасних частин та послуг з перевезення;

РП – рентабельність реалізації (у досліджуваному підприємстві - збитковість), %;

КОК – коефіцієнт окупності капіталу ТОВ ХХХХХ.

Отже, на зміну загальної збитковості капіталу ТОВ ХХХХХ впливають два фактори: збитковість продажу та коефіцієнт окупності (обертання) капіталу.

Розрахунок впливу факторів на зміну результативного показника проведемо за допомогою способів ланцюгових підстановок з використанням вихідних даних ТОВ ХХХХХ (табл. 3.15).

За даними табл. 3.15 проводиться розрахунок умовного показника загальної рентабельності капіталу ТОВ ХХХХХ, %:

$$PK_{ум} = PP_1 \times КОК_0 \quad (3.14)$$

$$PK_{ум} = -50,6 \times 1,623 = -82,1.$$

Загальна зміна (+;-) загальної збитковості капіталу ТОВ ХХХХХ, пунктів:

Таблиця 3.15

Вихідні дані для факторного аналізу загальної збитковості сукупного капіталу ТОВ ХХХХХ за 2019, 2021 рр.

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне, %
Фінансовий результат до оподаткування: збиток, тис. грн	ФР	-140	-269,9	-129,9	X
Чистий дохід (виручка) від реалізації послуг, тис. грн	ЧД	285,8	533,6	+247,8	+86,7
Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	К	176,1	233,9	+57,8	+32,8
Загальна збитковість капіталу, %	РК	-79,5	-115,4	-35,9	x
Збитковість реалізації, %	РР	-49,0	-50,6	-1,6	x
Коефіцієнт окупності капіталу	КОК	1,623	2,281	+0,658	x

$$\Delta PK = PK_1 - PK_0 \quad (3.15)$$

$$\Delta PK = -115,4 + 79,5 = -35,9,$$

у тому числі за рахунок факторів:

- збитковості продажу:

$$\Delta PK_{PP} = PK_{ум} - PK_0 \quad (3.16)$$

$$\Delta PK_{PP} = -82,1 + 35,9 = -46,2$$

- коефіцієнта окупності (обертання) капіталу :

$$\Delta PK_{КОК} = PK_1 - PK_{ум} \quad (3.17)$$

$$\Delta PK_{КОК} = -115,4 + 82,1 = -33,3.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta PK = \Delta PK_{PP} + \Delta PK_{КОК} \quad (3.18)$$

$$\Delta PK = -46,2 - 33,3 = -79,5 .$$

Отже, збільшення загальної збитковості сукупного капіталу ТОВ ХХХХХ із -79,5% у 2019 році до -115,4% у 2021 році, тобто на 35,9 пункти, пояснюється впливом наступних чинників:

- за рахунок збільшення збитковості реалізації на 1,6 пункти, загальна збитковість сукупного капіталу зросла на 46,2 пункти;

- внаслідок збільшення коефіцієнта окупності (обертання) капіталу на 0,658 пункти, загальна збитковість сукупного капіталу зросла на 33,3 пункти.

Шляхи підвищення прибутку пов'язані або зі збільшенням доходів, або з скороченням витрат підприємства. Загалом, шляхи збільшення прибутку на підприємстві реалізуються в трьох напрямках:

1. Фінансовий напрям – сюди відноситься все, що стосується питань фінансового планування, організації фінансової системи, облікового процесу, постановки управлінського обліку і т.ін. Перспективними заходами в цьому напрямі є: а) постановка системи бюджетування на підприємстві; б) раціональне використання платіжного календаря; в) розробка та впровадження гнучкої кредитної політики підприємства для клієнтів компанії.

2. Виробничо-економічний напрям – стосується питань збільшення обсягів реалізації продукції, зниження собівартості продукції, оптимізації доходів і витрат, в тому числі по не основним видам діяльності, удосконалення технологічних процесів на виробництві, оптимізація асортименту, впровадження інновацій тощо. Перспективними заходами в цьому напрямі є збільшення обсягів продажів товарів актуально для торгових і виробничих підприємств і включає наступні шляхи підвищення прибутку: удосконалення виробничої або товарної спеціалізації, впровадження нової продукції, підвищення якості вироблених і реалізованих товарів і послуг, підвищення ефективності використовуваних технологій для виробництва і реалізації товарів і послуг, впровадження електронної комерції, інтенсифікація товарообігу.

3. Інноваційний напрям: 1. Впровадження в виробництво закінчених інноваційних продуктів або послуг; 2. Технологічні інновації; 3. Впровадження нових інноваційних технологій, що дозволяють підвищити якість виробленої продукції; підвищення якості управлінських, збутових та інших внутрішніх процесів без прив'язки до конкретних продуктів або послуг; 4. Організація інноваційного підприємництва; 5. Модернізація існуючих технологій.

ВИСНОВКИ

Проведені в магістерській роботі дослідження дають підставу зробити наступні висновки:

1. Тема, обрана для дослідження, є актуальною, оскільки від рівня одержаних доходів і понесених витрат залежить розмір фінансових результатів діяльності підприємства. Пошук шляхів зростання доходів і оптимізації витрат є однією з провідних задач бухгалтерської служби підприємства.

2. Проблематика вдосконалення методології обліку доходів і витрат на сучасному етапі розвитку економічної думки не втрачає своєї актуальності. Дотепер в наукових колах точиться наукова дискусія щодо необхідності уточнення трактування сутності категорій «дохід» та «витрати». В дипломній роботі узагальнено теоретичні підходи до тлумачення сутності зазначених категорій і здійснено спроба уточнити формулювання.

3. Розглянуто ключові дискусійні питання щодо сутності категорій «дохід» та «витрати», порядку їх визнання в обліку та класифікації, виявлено потребу у вдосконаленні методичних підходів до документального оформлення і облікового відображення операцій з отримання доходів і здійснення витрат на підприємстві.

4. Головною метою діяльності ТОВ ХХХХХ є отримання прибутку шляхом реалізації запасних частин для транспортних засобів, надання послуг по вантажних перевезеннях, супутніх послуг, реалізації та здійснення інших видів діяльності.

ТОВ ХХХХХ перебуває на спрощеній системі оподаткування та є платником єдиного податку 3 групи і платником податку на додану вартість, зареєстроване Полтавською обласною державною адміністрацією.

5. Облікова політика підприємства затверджена відповідним Наказом. Облік доходів ведеться згідно вимог НПСБО 15 «Дохід», облік витрат – НПСБО 16 «Витрати». Форма обліку – автоматизована.

6. Облік доходів ведеться згідно Плану рахунків на рахунках 7-го класу, облік витрат – на рахунках 9-го класу та рахунку 23 «Виробництво». В кінці року проводиться калькуляція фактичної собівартості виробленої продукції.

7. Для обліку реалізації продукції, виконання робіт ТОВ ХХХХХ використовує рахунки 70 «Доходи від реалізації», 90 «Собівартість реалізації», 93 «Витрати на збут». Аналітичний облік доходів від реалізації ведеться за видами (групами продукції, товарів, робіт та послуг, регіонами збуту або іншими напрямками, визначеними підприємством).

8. Списання кінцевого сальдо чистого доходу від реалізації готової продукції та іншого операційного доходу на субрахунок 791 «Результат операційної діяльності» заключними записами за звітний рік.

9. Протягом звітного року доходи ТОВ ХХХХХ від реалізації продукції щомісячно відображаються в обліку записами на синтетичних рахунках та відповідних субрахунках.

10. Встановлено, що організація обліку доходів та витрат у ТОВ ХХХХХ відповідає сучасним вимогам щодо надання повної, достовірної та вчасної інформації про їх наявність, рух та вартість, тобто дотримується принцип повного висвітлення. В умовах посилення ролі управлінського обліку на підприємствах такі форми задовольняють сучасні вимоги щодо повноти та якості облікової інформації.

11. Досліджуване підприємство є суб'єктом малого підприємництва і подає спрощену фінансову звітність ф. № 1-м «Баланс» та ф. № 2-м «Звіт про фінансові результати». Інформація про одержані доходи і понесені витрати відображається у ф. № 2-м «Звіт про фінансові результати».

12. Проведено діагностику фінансового-економічної діяльності ТОВ ХХХХХ за 2019-2021 рр. У результаті проведеного дослідження встановлено: вартість майна ТОВ ХХХХХ порівняно з 2019 роком збільшилася на 78,7 %; у структурі майна у 2019-2021 рр. переважала частка оборотних активів; у складі джерел формування капіталу переважає частка поточних зобов'язань; на 2021

рік фінансовий стан ТОВ ХХХХХ можна охарактеризувати як неліквідний та неплатоспроможний.

13. Проаналізовано динаміку та структуру доходів та визначено, що підприємство формує доходи переважно в процесі основної операційної діяльності, найбільша частка доходів припадає на дохід від реалізації продукції та послуг. Проаналізувавши склад і структуру витрат, визначено, що структурі витрат переважає собівартість реалізації. В цілому спостерігається негативна динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ ХХХХХ.

Отже, для покращення стану обліку доходів і витрат на досліджуваному підприємстві пропонуємо:

- деталізувати в Наказі про облікову політику організаційні підходи до обліку доходів і витрат;
- під час укладання договорів купівлі-продажу з дебіторами попередньо здійснювати моніторинг їх фінансового стану з метою недопущення прострочки платежів і недоотримання доходів;
- щомісячно проводити моніторинг здійснених витрат з метою недопущення перевищення встановлених нормативів;
- розширити коло покупців готової продукції з метою збільшення товарообігу і, відповідно, доходів від реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бержанір І. Вдосконалення оцінки стану та структури витрат на підприємстві. *Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу*: матер. І Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. студентів, аспірантів тамолодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія. Кам'янець-Подільський, 01 лютого 2022 р. Кам'янець-Подільський : НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут». 2022. С. 162-164

2. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч. посібник. [Зінченко О.В., Радіонова Н.Й., Хаустова Є.Б. та ін.]; під заг. ред. Скрипник М. І. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 340 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/8836/1/20180207_Skrypnyk_NP.pdf (дата звернення 03.09.2019).

3. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах : посібник. Плаксієнко В. Я., Мармуль Л. О., Маренич Т. Г. та ін.; за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. К. : Центр учбової літератури, 2017. 520 с.

4. Буц І. М. Інформаційне забезпечення аналітичних процедур в стратегічному управлінні витратами підприємства. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін* : матеріали ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Полтава, 21 жовтня 2021р.) / за ред. Пилипенко К.А. Полтава : ПДАУ, 2021.С. 151-156

5. Вільман Д. Ю., Іонін Є. Є. Аналіз доходів від операційної діяльності: практичний аспект. *Економічні науки*. 2021. С. 193-196. URL: <file:///C:/Users/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80/Downloads/11272-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-22386-1-10-20211115.pdf>

6. Вініченко І. І., Кравченко О. О. Економічний зміст та формування витрат підприємства. *Економіка та держава*. № 11. 2015. С. 14-17. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2015/5.pdf

7. Визер Ф. Теория общественного хозяйства (Избр. гл.) // Австрийская школа в политической экономии: К. Менгер, Е. Бем&Баверк, Ф. Визер; пер. с нем. / Предисл., коммент., сост. В.С. Автономова. — М.: Экономика, 1992. — 495 с

8. Галун Є. С. Облікові аспекти формування категорії «дохід» в операційній діяльності підприємства. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 21 квітня 2021 р.) / за ред. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2021.С. 312-316

9. Галун Є. С. Нормативне регулювання та особливості відображення в обліку доходів підприємства від операційної діяльності. *Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції*: Матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції / Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка, 12 травня 2021 року; редкол.: Т. Г. Маренич [та ін.].– Харків: Стильна типографія, 2021. С. 28-32

10. Гнатишин Л. Наукові основи витрат сільськогосподарського підприємства та її облікові пріоритети. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали IV Міжнар. наук. –практ. конф. (м. Полтава, 20-21 квітня 2022 р.) / за ред. проф. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2022. С. 132-137

11. Грибовська Ю. М., Ходаківська Л. О. Класифікація та склад витрат виробництва відповідно до національних стандартів обліку. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів*: матер. Міжнар. кругового столу., 28 травня 2021 р. Том 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 40-42

12. Гурін Н. В. Економічна сутність доходів та їх класифікація: проблеми

і шляхи вирішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія. Економічні науки.* 2015. Вип. 12. Ч.1. С. 203-205. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/51.pdf

13. Давидюк Т. В. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції у вітчизняних нормативних актах: напрями удосконалення. *Економіка.* 2016. URL: : <http://economics.opu.ua/123-2>.

14. Єгорова О., Чернуха А. Розкриття інформації про витрати виробництва галузі рослинництва у звітності. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 21 квітня 2021 р.) / за ред. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2021.С. 347-351

15. Єрмолаєва М. В., Кузьменко Н. І. Виробничі витрати аграрних підприємств: відображення у бухгалтерській звітності. *Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан та перспективи розвитку*: Зб. матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Херсон, 27 квітня 2021 р.). Херсонський державний аграрно-економічний університет, 2021.С. 58-61

16. Єрмолаєва М. В., Кузьменко Н. І. Собівартість продукції рослинництва: актуальні питання теорії та практики. *Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції*: Матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції / Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка, 12 травня 2021 року; редкол.: Т. Г. Маренич [та ін.].– Харків: Стильна типографія, 2021. С. 44-46

17. Єрмолаєва М. В., Киченко Д. В. Складові аспекти облікової політики щодо витрат. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Полтава, 21 жовтня 2021р.) / за ред. Пилипенко К.А. Полтава : ПДАУ, 2021.С. 194-199

18. Живула В. С., Івашко В. В. Превышение доходов над расходами и их роль в анализе финансового положения учреждения. *Проблеми обліково-*

аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю : матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 21 квітня 2021 р.) / за ред. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2021.С. 86-91

19. Ільків Л.А. Класифікація витрат виробництва як необхідна передумова об'єктивного обліку і дійового контролю. URL: <http://magazine.faaaf.org.ua/content/view/429/35> (дата звернення: 05.04.2019).

20. Канцедал Н. А., Шершова В. Облікове відображення витрат виробництва та виходу продукції рослинництва. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 21 квітня 2021 р.) / за ред. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2021.С.354-358

21. Климко Г.Н., Нестеренко В.П., Каніщенко Л.О. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: підручник / за ред Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Вища школа; Знання, 1997. 743 с.

22. Киченко Д. В. Витрати суб'єктів господарювання: сутність та класифікація. *Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки студентів обліково-фінансового профілю*: зб. доп. наук.-практ. конф. студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик по спеціальностях. , м. Полтава, 2020. Вип. 8. Полтава : ПДАА, 2020. С. 24-26.

23. Ковтун В. С. Передумови термінологічного аналізу категорії «витрати». *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Полтава, 21 жовтня 2021р.) / за ред. Пилипенко К.А. Полтава : ПДАУ, 2021.С. 211-216

24. Кожухар В. В. Оцінка очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень на підприємствах галузі садівництва. *Авіація, промисловість, суспільство* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 12 трав. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ,

Кременчуц. льотний коледж., Наук.парк «Наука та безпека». – Харків : ХНУВС, 2022. С. 721-724

25. Козченко О. В., Чернуха А. В. Витрати в обліковій політиці суб'єкта господарювання. *Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки студентів обліково-фінансового профілю*: зб. доп. наук.-практ. конф. студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик по спеціальностях. , м. Полтава, 2020. Вип. 8. Полтава : ПДАА, 2020. С. 29-32.

26. Концептуальна основа фінансової звітності від 01.09.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text

27. Корсун К. О. Проблеми та шляхи удосконалення обліку адміністративних витрат. *Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції*: Матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції / Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка, 12 травня 2021 року; редкол.: Т. Г. Маренич [та ін.]– Харків: Стильна типографія, 2021. С. 53-55

28. Костишин Н. С. Удосконалення аналізу доходів діяльності суб'єктів господарювання за умов економічних дисбалансів. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів*: матер. Міжнар. кругового столу., 28 травня 2021 р. Том 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С 73-75

29. Кравченко О. В., Леоненко К. О. Проблеми організації обліку витрат виробництва. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 25. С. 841-846. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/139.pdf

30. Крупка Я. Д. Облік резервів для забезпечення надзвичайних витрат. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів*: матер. Міжнар. кругового столу., 28 травня 2021 р. Том 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 78-81

31. Круш П. В., Пашков С. І. Сутність та структура витрат промислового

підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2018. Вип. 21. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hvs7awKd2fMJ:sb-keip.kpi.ua/article/download/120046/132668>

32. Кудлак В. Я., Мессарош А. В. Сутність та структура витрат підприємства. *Актуальні задачі сучасних технологій*: Матер. VI Міжнар. науко-техн. Конф. молодих учених та студентів 16-17 листоп. 2017 р. – Тернопіль: ТНТУ ім. І Пулюя, 2017. С. 189-190. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/161262273.pdf>

33. Кузьменко Н. И. Затраты производства или затраты на биологические преобразования? *Цифровизация экономики и общества: вклад молодых исследователей*: матер. III Междунар. Науч.-практ. конф. молодых ученых «Жас Туран-2021» 21 апреля 2021 г. - Алматы: Университет «Туран», 2021. С. 361-362

34. Лега О. В., Омельченко С. Д. Інформаційне забезпечення обліку витрат виробництва продукції рослинництва. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: матер. III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції, 17-19 березня 2021 р. Ч. 1. Львів: ЛНАУ, 2021. С. 384-387

35. Лижова Є. М. Сфера функціонування витрат: історичний аспект. *Авіація, промисловість, суспільство* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 12 трав. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременчуц. льотний коледж., Наук.парк «Наука та безпека». – Харків : ХНУВС, 2022. С. 726-730

36. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами. Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2016. 360 с. URL: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/18078/1/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0%20%D0%9C%D0%A1.pdf> (дата звернення 10.09.2019).

37. Маркіна І. А., Вороніна В. Л., Рудич А. І. Теоретичні основи

управління витратами підприємства. *Держава і регіони*. 2020. № 4 (115). С. 140-147. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/4_2020/26.pdf

38. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии: (Процесс производства капитала) / К. Маркс. — М.: Политиздат, 1983. — 905 с.

39. Міжнародні стандарти фінансової звітності від 01.01.2012р. Міжнародний документ. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_010.

40. Мокієнко Т. В., Козченко О. Розкриття інформації про доходи, витрати та результати діяльності у фінансовій звітності. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали ІІ Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 21 квітня 2021 р.) / за ред. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2021. С.409-412

41. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» від 29.11.1999 р. № 290 (Зі змінами станом на 3.11.2020 р.). *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>

42. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999 р. № 318 (Зі змінами станом на 3.11.2020 р.). *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

43. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.03.2013 р. № 73 (Зі змінами станом на 10.08.2021 р.). *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

44. Окренець В. Ю. Дохід в економічній категорії та необхідна передумова одержання прибутку. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів*: матер. Міжнар. кругового столу., 28 травня 2021 р. Том 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 105-108

45. Олійник С. О. Особливості обліку та управління витратами на підприємстві. URL: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1209/1315>.

46. Омецінська І. Я. Особливості групування витрат за елементами для

цілей управління. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів*: матер. Міжнар. кругового столу., 28 травня 2021 р. Том 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 108-110

47. Отрох О. І. Особливості організації ведення обліку доходів (витрат) та формування звітних показників суб'єктами малого бізнесу. *Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції*: Матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції / Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка, 12 травня 2021 року; редкол.: Т. Г. Маренич [та ін.].– Харків: Стильна типографія, 2021. С. 100-102

48. Павлова Г. Є., Приходько І. П., Волчанська Л. В. Облік витрат в аграрних і переробних підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. URL:[file:///C:/Users/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80/Downloads/412-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-399-1-10-20210620%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80/Downloads/412-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-399-1-10-20210620%20(1).pdf)

49. Податковий кодекс України від 01 лип. 2015 р. № 2755-17. (Зі змінами станом на 1.08.2021 р.). *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

50. Подолянчук О. А. Облік в системі управління витратами. *Ефективна економіка*. 2018. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2018/47.pdf

51. Подмешальська Ю. В., Прокопенко А. Ю. Удосконалення обліку та аудит доходів від реалізації готової продукції в умовах використання інформаційних систем та технологій. *Агросвіт*. 2021. № 1. С. 71-81. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3370&i=7>

52. Полятикiна Л. І., Бур'ян Н. Ю. Формування та облік доходів і витрат підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 33. Ч.2. С. 36-39. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/33_2_2020ua/7.pdf

53. Попович О. В., Діденко Н. Ю. Тлумачення економічної сутності категорії «дохід». *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 7. С. 975-978. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/163.pdf

54. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. *Верховна рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

55. Прокопишин О. Процедури внутрішнього контролю доходів діяльності підприємства. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали IV Міжнар. наук. –практ. конф. (м. Полтава, 20-21 квітня 2022 р.) / за ред. проф. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2022. С. 191-196

56. Рикардо Д. Статьи и речи о денежном обращении и банках / Д. Рикардо; [Пер. с англ.] / Под ред. М.Н. Смит. — М.: Госполитиздат, 1955. — 392 с. (Сочинение [в 2 т.] т. 2).

57. Руденко М., Кравченко О., Ткаль Я., Мельник Т. Удосконалення обліку доходів виробничих підприємств: прикладні аспекти. *Фінансовий простір*. 2021. № 4 (44). URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/850>

58. Свистун Л. А., Левкова Р. М. Удосконалення системи управління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки. *Економіка і регіон*. 2017. №4 (65). С. 57-62.

59. Смит А. Исследование о природе и причине богатства народов / А. Смит; [Пер. с англ.] / Под. ред. В. Афа& насьева. — М.: ЭксмоПресс, 2007. — 960 с. (Антология экономической мысли).

60. Степаненко А. Є. Контролінг витрат. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 21 квітня 2021 р.) / за ред. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2021.С.184-188

61. Струк Н. С. Потреба в удосконаленні нормативно-правового

регулювання розподілу загальновиробничих витрат на підприємстві – прерогатива сьогодення. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів*: матер. Міжнар. кругового столу., 28 травня 2021 р. Том 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С 151-153

62. Тараненко Я. Організація бухгалтерського обліку процесу реалізації послуг з технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: зб. Матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції (04 листопада 2021 р., м. Лубни). С. 29 – 31.

63. Тараненко Я. Альтернативні варіанти обліку резерву сумнівних боргів. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. Полтава, 2020. С. 135-137.

64. Тараненко Я. Сучасні тенденції розвитку малого підприємництва в Україні. *Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу*: I Міжнародна науково-практична інтернет-конференція студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія (м. Кам'янець-Подільський, 01 лютого 2022 р.). Кам'янець-Подільський : НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут». 2022. С. 93-96

65. Тараненко Я. Бухгалтерський облік як система у процесі прийняття управлінських рішень. *Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти факультету обліку та фінансів*: Збірник доповідей науково-практичних конференцій студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик. Випуск 12. 2022. Полтава: ПДАУ, 2022. С. 61 – 63.

66. Тлучкевич Н. Нормування витрат на аграрних підприємствах. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою*

діяльністю : матеріали IV Міжнар. наук. –практ. конф. (м. Полтава, 20-21 квітня 2022 р.) / за ред. проф. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2022. С. 202-205

67. Тимченко Я. М. *Управлінський облік витрат: сучасні реалії* *Авіація, промисловість, суспільство* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 12 трав. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременчуц. льотний коледж., Наук.парк «Наука та безпека». – Харків : ХНУВС, 2022. С. 753-755

68. *Управлінський облік* : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Плаксієнко В. Я., Яловега Л. В., Лега О. В., Прийдак Т.Б., Мокієнко Т. В., Канцедал Н. А.; за заг. ред. Плаксієнка В. Я. Полтава: ПП «Астроя», 2018. 250 с.

69. *Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами* : підручник. Огійчук М. Ф., Сколотій Л. О., Беленкова М. І. та ін. ; за ред. проф. М. Ф. Огійчука. 7-ме вид., перероб. і допов. К. : Алерта, 2016. 1040 с.

70. Штогрин А. О. *Облікова політика щодо витрат сільськогосподарських підприємств. Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції*: Матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції / Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка, 12 травня 2021 року; редкол.: Т. Г. Маренич [та ін.].– Харків: Стильна типографія, 2021. С. 162-165

71. Якубець Л. М. *Економічна сутність витрат та їх класифікаційні ознаки. Економіка, облік, податки в суспільстві*. 2018. Вип. 4. С. 92-96

Додатки